

Men Cornelius har sandsynligvis ikke selv været i Danmark, thi ellers vilde han næppe have anbragt Øen Saltholm helt ovre under den østlige Kyst af Sundet, og da Kaartet ved Paaskriften „cum privilegie“ synes at fremtræde med et Slags officielt Præg, har det muligvis ej heller været Interesse for de udvandrede Landsmænd alene, som har foranlediget dets Fremkomst. Meget mere turde den Formodning ligge nær, at Kong Christiern, der til Holland havde medtaget Rigsarkivet, og hvem Udlandets Deltagelse var saare magtpaaliggende, har ladet Cornelis Anthoniszoon tilflyde de fornødne Oplysninger om Danmark og meddelt ham den paaberaabte Bemyndigelse til at udgive Kaartet. Det kunde for den danske Konge og hans lærde Ledsagere kun være lidet tilfredsstillende i den 1524 udkomne Apianus Kosmografi at finde en højst tarvelig Gjengivelse af Danmark, isærdeles da Apianus stod i Gunst hos Kongens Svoger Carl V, og hans Værk var en Begivenhed i den lærde Verden paa en Tid, da Kartografien var i stor Anseelse. Hvem skulde ogsaa i Holland have kunnet tilstaa et saadant Privilegium, en Bemyndigelse eller Berettigelse til at udgive et Kaart af Danmark, uden netop Kongen, der i sin frivillige Landflygtighed fra 1523 jævnlig opholdt

sig hos sine hollandske Allierede, og da nu denne Bemyndigelse uden Tvivl maa være givet, forinden Kongen fra Medemblik tiltraadte sit ulykkelige Tog til Norge, der endte med Fængslet i Sønderborg, maa Kaartets Tilbliven efter al Rimelighed falde i Tidsrummet imellem 1524 og 1531*).

Cornelius Antoniades Kaart, der blev optaget i Abr. Ortelius Theatrum orb. terrar. under Titlen: *Dania Regni Typus*, er saaledes det ældste Specialkaart af Danmark. Det er et Mindesbillede fra Kong Kristian den andens Dage, og naar Johannes Mejer er Kristian den fjerdes, Marius Jordanus Kristian den tredies Kartograf, tør vel Cornelis Anthoniszoon betegnes som Kristian den andens og er den første i Rækken af tre berømte Mænd, som hver til sin Tid gav en detaljeret Fremstilling af vort Land paa Højde med det bedste, den kartografiske Kunst efter Datidens Forhold kunde yde.

*) Cornelis Anthoniszoon synes at have været vel set af Keiser Karl V. Af en Notits hos van der Aa ses han at have overrakt eller tilegnet denne 12 Planer af det gamle Amsterdam i Træsnit. Han var af en anset Slægt og blev 1544 valgt til Dommer og 1567 til Raadsheer i sin Fødeby Amsterdam.

Fra Vestfjordene i Island.

En Rejseberetning fra Sommeren 1887

af Adjunkt Th. Thoroddsen i Reykjavik.

Da jeg i Sommeren 1886 havde berejst den sydlige og østlige Kyst af Islands nordvestlige Halvø, saa stod der endnu tilbage at undersøge de nordvestlige Fjorde, da jeg kun derved kunde faa et fuldstændigt Overblik over denne Halvos Geografi og Geologi. Jeg rejste derfor i Sommeren 1887 gennem Isafjordsyssel og tillader mig herved for Tidsskriftets Læsere at fremlægge en kortfattet Beretning om denne Rejse som en Fortsættelse af min sidste Artikel „Fra Islands nordvestlige Halvø“. Naar man Uge efter Uge og Maaned efter Maaned færdes i disse Fjordlandskaber paa Vestlandet, hvor Fjældene næsten udelukkende bestaa af Basalt, bliver Rejsen og derved ogsaa Rejsebeskrivelsen noget ensformig. Da disse Egne imidlertid kun sjælden besøges af fremmede eller af Islændere fra andre Dele af Landet, saa haaber jeg dog, at man i denne korte

Beretning vil finde nogle nye Oplysninger vedrørende disse Egenes Geografi og Topografi.

I Begyndelsen af Juli Maaned rejste jeg fra Reykjavik med et Dampskib til Isafjord, efter at jeg havde anskaffet mig alle de utallige Smaating, som man er nødt til at føre med paa længere Landrejser i Island, thi naar man ofte er nødsaget til at leve i Telt oppe imellem Fjældene, saa er man fuldstændig henvist til sig selv. Min Følgemand, Skolelærer Øgmundur Sigurdsson, der har fulgt mig paa alle mine Rejser, forte derimod Hestene over Land den lange Vej til Vestlandet; Vejene vare endnu meget oplødte, og Fjældene mange Steder fulde af Sne, saa Rejsen var derfor for ham meget besværlig, men han fuldførte den dog paa 6 Dage, især fordi han forkortede Vejen ved at ride over Jökelen Gláma ned i Arnarfjorden.

Efter at min Følgermand var ankommen med Hestene til Isaffjord, og vi havde fuldendt vor Udrustning, tog jeg af Sted til Sugandafjord om Morgenen den 12te Juli. Vi red langs Kysten til Gaarden Tunga, hvorfra Vejen snart fører opad gennem en venlig lille Dal med mange Smaafosser; Dalen er til Dels bevoxet med Lyngplanter og smaat Birkekrat især paa Solsiden. Allerede ved Fjordbunden finder man en Mængde Mærker efter Istiden, f. Ex. Flytteblokke, isskuret Grus, Jøkelstriber o. s. v.; oppe paa Fjældene ser man ogsaa nogle Steder lignende Mærker, skjønt rigtignok Spaltefrossten ved sine stadige Sprængninger af Klipperne frembringer et Grusdække, hvorved den oprindelige Overflade tilhylles; kun enkelte glatpolerede Klippeflader eller smaa Kupler stikke frem hist og her. Paa Grund af Frostens ustandselige Arbejde paa Fjældgrunden ser man i Vestlandet slet ikke saa almindelig Isstriberne paa Overfladen, som man kunde vente. Paa Fjældvejen til Sugandafjorden (Botnsheiði) fandt jeg dog smukke Isstriber fra V. til O. 1571 Fod over Havet. Fra Fjældranden havde vi en prægtig Udsigt over Skutilsfjorden; den staaiblankede Flade begrænset paa begge Sider af lodrette, sorte Klippemure med smaa Vandrender og enkelte dybe, grydeformede Fordybninger; Tangen, hvorpaa Byen Iseffjord er bygget, deler Fjorden næsten i to Dele og gjør en yndefuld Bøjning mod Syd; Solen blinker paa Byens Tage og Vinduer, men mod Nord lukkes Udsigten af de fjærne Fjældsider paa Snæfjallartrønd med de ejendommelige lange Snedynger, der aldrig tø op, skjønt de ligge mod Solen, og det saftige Græs alle Vøgne pippet frem ved Snedyngernes Rande. Naar man har naaet Fjældets Rand, skifter Scenen fuldstændig Udseende. Som jeg i min Artikel ifjor har fremhævet, saa er denne Del af Landet kun at betragte som et af Fjorde og Dale sønderstykket Basaltplateau. Naar man derfor har naaet Fjældranden, ser man sig pludselig hensat i helt andre Omgivelser; Udsigten bliver videre, men derfor slet ikke smukkere; Fjordene og Dalene forsvinde, og Blikket kan uhindret svæve ud over de vidt strakte Grusflader, hvor Dalene kun aftegne sig som ubetydelige Klofter. Fjældsiderne og Dalbundene nede ved Havet ere ofte temmelig frodig bevoxede med Lyngplanter og Kratskove, men heroppe ser man kun i Ny og Næ en eller anden forkroblet Alpeplante, der fører en kummerlig Tilværelse i Læ af de store Klippeblokke, der alle Vegne ligge stroede omkring paa Overfladen; hver en Lavning er fyldt med Sne, og Hestene kunne kun med Møje bane sig Vej imellem Klippeblokkene, hvor Leret, især under

Tøbruddet om Foraaret, ofte er saa opblødt, at Hestene kunne synke i til Bugen. Hvor Bækkene i Nærheden af Fjordene have gravet dybe Kanaler, faaer Landet et mere malerisk-vildt Udseende, idet de vandrette Basaltbænke ere gjennemskaarne og omdannede til Pyramider, Bastioner og Kamme, der med deres sorte Farve stikke grelt af mod Snedyngerne i Lavningerne og Klofterne.

Ned i Sugandafjorden kan man kun komme gennem en Kloft ad meget stejle Fjældstier. Fjorden er meget smal og begrænset paa begge Sider af bratte Fjælde. Dalen indenfor Fjordbunden har ogsaa her en efter Forholdene frodig Vegetation paa Solsiden; Jordsmonnet, som flere Steder har en betydelig Tykkelse, er gennemgravet paa Kryds og tværs af utallige Vandløb fra Fjældsiderne. Man kan allerede i lang Frastand adskille de forskellige Vegetationsformer, som efter Naturforholdene adskille sig i skarpt afgrænsede Omraader: Kildernes Vegetation, Sumpenes, Pilekratene, de tørre Skrænter ved Bækkene o. s. v. Hist og her ses nogle ejendommelige gullig-grønne Pletter, som man i Frastand kunde antage for Buske af „*Salix phyllicifolia*“, men ved nærmere Eftersyn viste de sig at bestaa af store selskabeligt voxende Bregner. Bregnerne have her en gjennemsnitlig Højde af 2—3 Fod og ere samlede i afgrænsede Partier langs Bækkene; hver Busk optager et Omraade af 2—4 Favne, men Mellemrummene ere bevoxede med Gramineer. Skræpper og Ranunkler. Nederst i Dalen findes store Tørvegrave, hvor en Mængde Folk fra de forskellige Gaarde vare beskæftigede med at skære Tørv; tykke Birkestammer, der her ere meget hyppige i Tørv, vise hen til betydelige Kratskove i Fortiden. Tæt syt for Gaarden Botn findes der i Klipperne ved et lille Vandfald 437 Fod over Havet et lille Lag Surtarbrand med de sædvanlige, røde Lerdannelser, hvori jeg dog ingen Planteaftryk kunde finde; kun enkelte fladtrykte Træstumper og Grene fandtes hist og her. Om Aftenen naaede vi til Gaarden Sudureyri. Fjorden har, skjønt den begrænset af stejle Fjælde, kun en Dybde af 6—8 Favne. Gaarden, hvor vi overnattede, er bygget paa en Tange, der i Forbindelse med en anden Tange fra den modsatte Side (Nordureyri) næsten deler Fjorden i to adskilte Partier; mellem Tangerne er der ved Elbe næsten tørt tværs over Fjorden; kun 3 smalle Render holdes altid aabne, men de kunne ikke passeres af større Skibe. Paa Grund af de stejle Fjælde ere Fjældskred og Laviner meget hyppige, hvorved flere Gaarde i Tidens Løb ere blevne odelagte. Fra en Fjældkloft ved Nordureyri ere Lavinerne især meget hyppige, saaledes styrtede for 5 Aar siden en Lavine

med saadan en Kraft ned igjennem denne Kløft, at den førte Grus og Klippestykker tværs over Fjorden op til den modsatte Fjældside lidt udenfor Suðureyri. I Nærheden af Gilsbrekka have ogsaa Lavinier flere Gange styrtet ned fra Fjældene paa Nordsiden og gjort betydelig Skade ikke blot paa samme Side, men ogsaa paa den modsatte Kyst. Indbyggerne ved Sugandafjord leve for en stor Del af Fiskeri; dette er den nordligste Fjord, hvor der fiskes noget betydeligt af Soulve, skjønt de paatræffes enkeltvis helt hen til Straumnes ved Adalvik.

Paa Vejen til den gamle Præstegaard Stadur maatte vi passere Forbjærget Spillir, hvor man kan knibe sig frem langs Kysten ad en meget daarlig Vej; Hestene maatte balancere, saa godt de kunde, paa de slibrige Klippeblokke under lodrette, flere Hundrede Fod høje Klipper, hvor Basaltblokkene ved den mindste Foranledning kunne styrte ned i Havet. Det er ikke behageligt at se de vældige Klippestykker løst hængende højt oppe i Fjældet, men man bliver her paa Vestlandet snart vant til med Koldblodighed at passere saadanne Fjældsider, thi, skjønt Fjældskred daglig finde Sted, ere Ulykkestilfælde ikke meget hyppige, og man stoler paa sin gode Stjærne. Jeg har kun en enkelt Gang paa mine Rejser været i en ubehagelig Nærhed af et saadant Fjældskred, nemlig i Aaret 1881, da jeg med flere andre passerede en Fjældside ved Hvalfjurdur paa Sydvestlandet. Vi horte oppe i Fjældet, højt over vore Hoveder, pludselig en fortsat tordnende Lyd ligesom en fjern Kanonade, der stadig tiltog i Styrke; fra Fjældranden hævde der sig en vældig Støvsky omgiven af smaa hoppende, sorte Prikker, der nærmede sig med en rasende Fart; de sorte Punkter voxede i en forsvindende kort Tid og bleve til flere Kubikfavne store Basaltblokke, der hoppede og boltrede sig fra den ene Afsats til den anden under en voldsom knitrende og raslende Larm, der smeltede sammen til en tordnende Lyd, som af Ekkoet førtes fra den ene Fjældside til den anden. Nogle af disse store Basaltblokke faldt knaldende ned paa en Klippeflade nogle faa Alen foran Karavanen, der naturligvis kom i den største Uorden, men de fleste Heste bleve dog staaende som fastnaglede til Pletten med opspilede Næseboer; lidt højere oppe i Lien faldt nogle Klippestykker ned imellem en Hob græssende Faar, som dog med Behændighed kunde undvige disse farlige Projektiler, der opløjede Grønsværet omkring dem helt ned til det faste Fjæld. Selve Hovedmassen af Fjældskredet kunde jeg ikke saa godt iagttage, da det tilhyledes i Støv og Røg helt fra Fjældranden til Havet. Da vi lidt senere maatte

passere Stedet, havde vi stort Besvær med at bringe alle Hestene, omtrent 30 i Tallet, over de opstablede Klippeblokke og gjennem den tykke Dyndvælling, der opfyldte alle Fordybningerne. Den samme Dag maatte vi over en Mængde lignende, nye Fjældskred. Det havde regnet voldsomt de foregaaende Dage, og store Stykker af Fjældsiderne vare derfor blevne blottede for Grønsvær, der var blevet sammenrullet til Bylter eller sammenaltet med Grus og Klippestykker fra de nedstyrtende Fjældskred.

I Mundingen af Dalen syd for Spillir findes en stor Terrasse, der lukker for denne og gjennembrydes af en Elv; bagved Terrassen er en gammel udtørret Søbund med smukke Enge; længere oppe findes en Morene med en Mængde Grøshøje og bagved denne nogle Smaasøer. Sugandafjorden dannede for et særskilt Præstekald, men er nu bleven forenet med Ønundarfjorden, og Præsten maa derfor, hver Gang han holder Gudstjeneste i Annexkirken paa Stadur, rejse over en meget besværlig Fjældvej. Fra Stadur fører Vejen opad en stejl Skrånt til Klofningsdalur, hvis Munding ogsaa opfyldes af en kolossal Morene med vældige opstablede Klippestykker; hist og her imellem Blokkene findes dybe Kjelder eller Bassiner, hvor Vegetationen lidt efter lidt har dannet Grønsvær med Tørv i Bund. En lille Sø, omgiven af sumpede Strækninger, findes ogsaa i denne Dal. Fra Dalbunden fører en meget stejl Ridesti op paa Fjældet; de store, stejle og haarde Snedynger ved Fjældranden kunne kun med Besvær passeres med Heste. Fjældet, der har en Højde af 2000 Fod, kaldes Klofningsheiði; den øverste Del danner her, som sædvanlig paa Vestlandet, en fuldstændig vandret Grusflade, og Dalene og Fjordene forsvinde, indtil man naaer den sydlige Fjældkant, hvor man faaer en ejendommelig Udsigt over Ønundarfjorden, der nede i Dybet med sine grønne Farvetoner skærer ind mellem de kulsorte Fjælde. De sædvanlige kantede Fjældformer ere ogsaa her fremherskende, men afbrydes hvert Øjeblik af kjedelformede Smaadale, hvor Gaardene med de grønne Marker tage sig ud som spredte Fuglereder midt i den livløse Natur, medens Brændingen nedenfor aftegner sig som en hvid, adskillende Stribe mellem Hav og Land.

Ønundarfjorden har fuldstændig den samme Form og Dannelse som de øvrige Fjorde paa Vestlandet. Naar man for første Gang ser en saadan Fjord, er det meget interessant at undersøge og iagttage de forskjellige Fjældformer tilligemed Erosionens Virkninger paa Basaltdækkerne, men i Længden bliver det trættende og ensformigt. Materialet er stadig det samme,

nemlig Basalt, og Erosionsformerne og Landskulpturen ere ogsaa, som man nok kan tænke, meget ensformige, da den samme Kraft, der stadig bearbejder det samme Materiale under lignende Vilkaar, nødvendig maa frembringe lignende Resultater. Strandkanten begrænses næsten alle Vegne af Terrasser med en Højde af 50—100 Fod over Havet; disse Terrasser bestaa som oftest af Rullesten, undertiden kun af Basalt, der under en højere Havstand af Brændingen er bleven bearbejdet og omdannet til en Abrasionsterrasse. Baaede her i Ønundarfjorden og i de fleste andre af Vestlandets Fjorde ere lange Tanger eller Sand-Odder, der strække sig midt ud i Fjorden, særdeles hyppige; derved dannes der mange Steder ypperlige Havne. Disse Tanger kunne være dannede paa forskellig Maade; undertiden have maaske gamle Moræner givet den første Anledning til deres Dannelse, undertiden ere de blevne dannede af Fjældskred, undertiden af Fjældbækkenes fremtrædende Gruskegler eller ved Elvenes Deltadannelse o. s. v., men senere ere de blevne omdannede og bearbejdede af Strømningerne i Fjordene og have derved faaet deres nuværende ejendommelige, højede Form. Overfladen bestaaer udelukkende af Rullesten og Sand med mere eller mindre iblandet Skalgrus. Holtstangi, den største i Ønundarfjorden, bestaaer udelukkende af Muslingsand og fint Ler; her har man for nylig fundet et Hvalros-Kranium i Sandet. Fra Handelsstedet Flateyri rejste jeg omkring Ønundarfjorden; ved Ebbe kan man ride over Fjorden lidt indenfor Holt, da den paa en lang Strækning lidt efter lidt er bleven fyldt med Ler og Muslingskaller ved Elvenes og Havets forenede Arbejde. Laugs Fjordens sydlige Side kan Vejen sine Steder være temmelig farlig især om Vinteren; ved den saakaldte Ofæra har man højt oppe i Klipperne over en lodret Kløft lagt en lille Bro af Brædder uden nogetsomhelst Gelænder; kun en enkelt Hest kan ad Gangen føres over denne smalle Bro med den største Varsomhed; om Vinteren kan dette Sted ogsaa blive meget farligt for gaaende Personer, naar Klipperne blive overtrukne med Sne eller Isskorpe. Vi opholdt os nogle Timer i den smukke lille Valthjofsdal, hvor der findes en forholdsvis frodig Græsvegetation, en Kirke og 6—7 Bønder. Herfra gik Rejsen over Fjældvejen Klúka, der har en Højde af 1830 Fod over Havet, til Dyrefjorden. Selve Fjældet bestaaer overst oppe kun af en smal Kam, da flere Dale skære sig op i Højlandet fra tre Sider. For at faa en god Oversigt over Dalformerne og deres Dannelse red jeg oppe paa Fjældet over de løse Klippeblokke ud paa en smal, forneden lodret Klippepynt,

Thorsteinshorn (1590 F.), der adskiller Dalene ved Ingjaldssundur fra Nesdalur; herfra har man en udmærket god Oversigt over Bygden Ingjaldssundur, der ligger dybt nede omgivet af næsten lodrette Fjælde og afsondret fra Verden, men har dog flere Gaarde og smukke Græsange. Denne Bygd har faaet sit Navn efter de Sandstrækninger, der ligge langs Kysten udenfor Dalmundingen; den har ogsaa spillet nogen Rolle i Islands ældre Historie. Nesdalur, der vender ud imod det aabne Hav, er derimod ubeboet; denne skaalformede Botn benyttes kun til Sommergræsning for Kreaturer, og man finder her en betydelig Mængde Surtarbrand.

Efterat vi i nogle Timer havde gennemstrejft Fjældene omkring Klúka, red vi ned til Dyrefjord gennem Gerdhamradalur, hvis Munding er helt opfyldt af vældige Morænemasser; maaske have ogsaa store Fjældskred bidraget til Dannelsen af de løse Masser, der opfyldte Dalbunden; det løse Materiale er ved en højere Havstand i Fortiden i Dalmundingen blevet bearbejdet af Brændingen og omdannet til en omtrent 200 Fod høj Terrasse. Gaarden Gerdhamrar har faaet sit Navn efter nogle store opstaaende Basaltgange, der som høje Stengarder strække sig fra Fjældet ned i Fjorden. Dyrefjorden er temmelig tæt bebygget, da man her paa den nordlige Side langs Fjældsiderne finder en efter Vestlandets Forhold usædvanlig bred Bræmme græsbevokset Lavland, idet Jordsmonnet lidt efter lidt har samlet sig paa en gammel, meget bred Brændingsterrasse. Fjældsiderne omkring Dyrefjorden ere af Erosionen meget mere sønderstykkede end ved de fleste andre Fjorde, hvorved Landskabet faaer en meget større Afvexling og et venligere Præg; især gjælder dette om den vestlige og midterste Del af den nordlige Kyst. Det er dog alligevel et langt og kjedsommeligt Arbejde at rejse omkring hele Dyrefjorden, thi de utallige Fjældpynter og Smaadale ligne hverandre paa en Prik. Naar man nærmer sig Fjordbunden, blive Dalene lidt efter lidt færre og mindre og de mellemliggende Fjældsider længere; tilsidst ser man ikke andet end sammenhængende Fjældsider med enkelte Flødkløfter og Vandrender; dette er jo ogsaa naturligt efter de Løve, som Erosionen sædvanlig følger. Fra begge Sider strække lange Tanger sig ud i Fjorden, og i Mundingen af hver Dal findes Moræner og Terrasser. Fjældskred synes her at være meget hyppige, og et enkelt Sted havde en saadan nedrasat Stenmasse dannet en lang, smal Bro langt ud i Fjorden; i Læ af denne var Vandspejlet bogstavelig bedækket med Tusinder af Ederfugle. Dyrefjorden strækker sig saa

langt ind i Landet, at Dalbunden — en hesteskoformet stejl Botn — naaer helt op til Jökelen Gläma, der som en lav Snekupe dækker Højlandets overste Flade, hvorfra saa Fjordene og Dalene gaa radielt ud i alle Retninger. Vejen omkring Dyrefjorden er meget passabel, indtil man kommer forbi Handelsstedet Thingeyri paa den sydlige Kyst, hvor den snart bliver meget daarlig. Indtil man naaer det lille Fiskerleje Haukadalur, der har en god Havn og en Almueskole, kan det nok gaa an, men naar man skal længere frem til Hest, maa man rigtignok være vant til at rejse i Island. Paa to Steder er det absolut umuligt at komme forbi et Par Klippepynter undtagen ved Ebbe, og vi maatte derfor skynde os af alle Kræfter for at kunne paa samme Dag passere begge Pynterne. En halv Times Vej udenfor Haukadalur findes den første Klippepynt, der hæver sig lodret op fra Havet; Brændingen har her dannet en lille Klippesod, der kommer til Syne ved Ebbe. Brændingens ustandselige Arbejde viser sig alle Vegne i de polerede Huler og Jættegryder, der til Dels ere udfyldte af de store Rullesten, der have bidraget til Dannelsen. Det var ikke noget let Arbejde at bringe Hestene over disse slibrige Klippeknuder, og saadanne Veje kunne vist næppe passeres af andre end islandske Heste. Udenfor denne Klippepynt kan man kun ride Skridt for Skridt langsmed de næsten lodrette Basaltmure over Grus og Basaltblokke, der danne en yderst smal Bræmme langs Kysten. En lille afsondret Dal, Hraundalur, med et Par Gaarde skærer sig her ind imellem Fjældene og begrænses i Mundingen af en høj, regelmæssig Terrasse, der for Størstedelen syntes at være sammensat af opstablede Klippeblokke. Langs Fjældsiderne udenfor denne Dal plejer man næsten aldrig at rejse til Hest, da det er næsten for meget for langt af de stakkels Dyr. Den smalle Strandbræmme er dækket med skarpkantede Klippeblokke, som stadig falde ned fra Fjældet; kun hist og her stikke nogle glatte Klippeknuder op fra Gruset; det var derfor et Par Timers haardt Arbejde at bringe de tungt belæssede Bagageheste det korte Stykke Vej ud til Hafnarnes, især fordi Bagagen flere Gange maatte læsses af. Vi kom derfor næsten for sent til den før nævnte ydre Klippepynt; Søen stod allerede, da vi naaede dertil, et Par Fod højere, end den skulde. Her maatte Kufferterne naturligvis læsses af og bæres omkring Pynten, hvad der kun kunde gøres med den største Forsigtighed, thi det er ikke let at slæbe paa de tunge Sager, naar man vader i det 2—3 Fod dybe Vand og desuden nøje maa passe paa ikke at snuble paa de store slibrige Rullesten eller paa Tangplanterne,

der hist og her havde samlet sig i Lavningerne og Klofterne mellem Basaltblokkene. Vi maatte prøve os frem, for at vi hver Gang kunde sætte Foden paa sikker Grund, thi ved at glide ud kunde vi let falde paa Hovedet i de skjulte Gruber mellem Stenene. Endnu større Besvær havde vi naturligvis med Hestene; vi kunde kun føre en ad Gangen, og vi begyndte nu, som altid, med en gammel, sindig Hest, som jeg har havt med paa alle mine Rejser; den tog ogsaa Situationen med den mest knusende Ro og Koldblodighed; det gjorde kun meget lidt Indtryk paa dens uforstyrrede Flegma, naar den gled ud paa Klippeblokkene og kom i den for en Hest alt andet end behagelige Stilling at synke med Forbenene i en Kløft og stikke Snuden ned i Vandet, medens Bagdelen stod højt til Vejrs oppe paa en Sten; det gik stadig pjaskende op og ned, og tilsidst kom den over med hele Lemmer og kunde nu med uforstyrret Ro betragte sine Kammerater, der slet ikke saa godt kunde finde sig i disse halsbrækkende Manøvrer. Efter flere Forsøg fik vi dog endelig alle vore Heste uskadte over. Det yderste af Hafnarnæsset danner en lille græsbevokset Flade, hvor vi udhvilede os en lille Stund efter de ustandne Strabadser. De høje Strandklipper ere paa forskellig Maade udhulede og sonderædte af Brændingen, hvorved der er blevet dannet store Kløfter og Huler i den haarde Basalt; kun enkelte fritstaaende Stenpyramider have kunnet trodse Havets Magt. Paa dette Næs findes lidt sydligere to smaa ensomme Gaarde, Hofn og Svalvogar, hvor der vel næppe ofte kommer fremmede; man kan først ved nærmere Eftersyn faa Øje paa de smaa, grønne Pletter omkring Gaardenes Hytter, da de ligge næsten begravede midt i de skrækkeligste Ruiner af nedstyrkede Klippeblokke. Vi kunde i Begyndelsen ikke begribe, hvorledes det var muligt for os at komme frem over disse vældige, kantede Basaltfragmenter, hvor hvert enkelt Stykke har et Gjennemsnit af 4—12 Fod, ja indtil 20 Fod, men en Pige fra Hofn løb i Forvejen og viste os Vej igjennem denne Labyrinth, hvor Karavanen helt forsvandt mellem de vældige Stenblokke og snoede sig i utallige Bugtninger, indtil vi naaede Gaarden Svalvogar. Ved denne Gaard ligge Klippeblokkene i malerisk Orden rundt omkring Husene; de fleste Blokke ere betydelig større end disse. Det er mærkeligt, at noget Menneske kan finde sig i at bo herude paa det ensomme Næs, hvor man hvert Øjeblik kan vente at faa en ny Sending af saadanne Projektiler fra de frygtelige lodrette Klippe-mure, der samtidig afskære Beboerne fra alt Samkvem med Yderverdenen. Da der her stadig maa være en

fyrgtelig Brænding, saa er det heller ikke saa let at komme bort ad Sovejen. Fra Svalvogar rejste vi ad en Afsats i Fjældsiden til Lokinhamrar; Udsigten er stadig den samme: høje Klipper oppe og nede, Havet udenfor og store Stenblokke, Kløfter og Fjældbække tværs over Ridestien.

Om Aftenen den 16. Juli naaede vi til Lokinhamrar, en afsides liggende Gaard yderst ved Arnarfjorden. Til denne Gaard rejser man næsten altid søværts, da Fjældsiderne ere meget farlige at passere. Man skulde næppe tro, at man paa et saa afsides liggende Sted kunde finde en saa statelig Bondegaard som denne. Bonden, der er meget velhavende og ejer flere Fiskerbaade og adskillige større Fartøjer, som gaa paa Torskfiskeri og Haajfiskefangst, har bygget sig et to Stokværk højt Vaaningshus med smukt møblerede Stuer o. s. v. Vi havde haft varmt og tørt Vejr de foregaaende Dage, men nu begyndte det at øsegne, hvad der under de nuværende Omstændigheder var yderst heldigt for vor Rejse. Fjældsiderne indenfor Lokinhamrar ere nogle Steder saa stejle, at ingen Ridesti kan holde sig; de lerede, bratte Skrænter blive derfor i varmt Vejr saa stenhaarde, at det er fuldstændig umuligt for en Hest at staa paa Benene; under saadanne Omstændigheder vilde de falde omkuld, rutsche nedad Skrænten og derpaa falde i Havet over de et Par Hundrede Fod høje Klipper. Disse Lerskrænter kunne derimod i fugtigt Vejr eller Regnvejr til Nød passeres, da Hestene saa kunne faa Fødfæste i det bløde Ler. Man maa kun med største Forsigtighed passe paa, at de ikke glide ud og komme til at lege Himmelspræt nedad Fjældsiden.

Den næste Dag kunde vi da ogsaa begive os paa Vej og naaede om Aftenen til Præstegaarden Rafuseyri. Indenfor Lokinhamrar maa man i Begyndelsen stadig ride højt oppe i Fjældsiden ad de lerede Skrænter under de 16—1800 Fod høje Basaltmure. Det farligste Sted paa denne Strækning kaldes Hylluháls, en i Havet fremspringende Klippepynt; en gaaende Mand kan her omgaa den yderste Pynt ved at følge en smal, fremspringende Stenliste omtr. 3 Alen over Havet, men naar man har Heste, maa man klavre højt til Vejrs for at komme over. En saadan Passage ser rigtignok helt fortvivlet ud, men vi slap dog heldig over. Fra Hylluháls maa man følge Kysten, der er bedækket med de sædvanlige, 2—3 Kubikfod store Rullesten. Nogle Steder maa man knibe sig ind under de 2—300 Fod høje, glatte Basaltmure paa venstre Haand; af denne tykke Basaltmur har Brændingen bortført og udhulet den nederste Kant, saa at man rider ligesom

i en hvælvet Buegang, der er aaben ud imod Havet. Disse Basaltklipper have aldeles ingen Lagdeling og synes at være frembragte af en eneste Strøm; de enkelte Basaltbænke maa dog ellers sjælden en saadan Tykkelse. Fra Stapadalur til Rafuseyri maa man stadig følge en høj, ensformig Strandterrasse; kun faaer Bjergarten en anden, lysere Farve i Nærheden af Audkúla, thi her findes betydelige Liparitmasser i Fjældene, hvad man allerede kan se fra Bildudalur paa Arnarfjordens sydlige Kyst.

Arnarfjorden deler sig indenfor Midten i 6 Arme, der under ét Navn kaldes Suðurfirðir; disse afsides liggende Fjorde blive kun sjælden besøgte af fremmede, skjønt de baade med Hensyn til Natur og Folkeliv høre til det ejendommeligste i denne Del af Landet. Fra Rafuseyri ser man tydelig Vestlandets højeste og smukkeste Vandfald Dynjandi, der har faaet sit Navn af sin tordnende Lyd, som i stille Vejr godt kan høres paa Rafuseyri. Min første Udflugt gjaldt dette smukke Vandfald. Bunden af Arnarfjorden, der kaldes Borgarfjord, strækker sig helt op til Centralplateauets Jøkelkuppel Gláma. Naar man en sjælden Gang for at forkorte Vejen rider over Gláma, saa plejer man som oftest at ride op fra Borgarfjordens Bund, skjønt det ikke er let at arbejde sig opad de stejle Fjældsider over Klipper, Suedynger og vilde Fjældbække. Fjældene omkring denne Fjord ere alle Vegne meget stejle, og de faa Gaarde, der findes, ere byggede paa de høje Gruskegler nedenfor Kløfterne og Botnerne. En lille Vig skærer sig ind fra Borgarfjorden mod SO. og omgives af en hesteskoformet Dal, hvor Basaltbænkene i Halvcirkelform hæve sig i Afsatser op imod Fjældranden. Midt i denne Botn styrter Dynjanda-Elven med et 316 Fod højt Vandfald ned fra Højlandet. Da Klipperne under Vandfaldet ere sammensatte af trappeformede Basaltbænke, saa kaster den underste Vandmasse sig i smaa Kaskader fra den ene Afsats til den anden, men da Basaltlisterne kun ere meget lidet fremstaaende, breder den største Del af Fossen et mægtigt, halv gjennemsigtigt Slør over det hele, hvorpaa Vandmassen med en tordnende Lyd styrter i det fælles Klippebækken. Nedenfor dette Vandfald styrter Elven med en rasende Fart fra den ene Basaltterrasse til den anden, hvorved der dannes 5—6 mindre Fosser; imellem Basaltbænkene findes flere Steder rødlige Tuflag; disse angribes meget hurtigere end den haarde Basalt, hvorved der dannes Huler under nogle af Fosserne. Høiden fra Vandfaldets øverste Rand til Havet er efter min Barometermaaling 593 Fod. Ved Elven findes en lille Bondegaard, der ligesom

Vandfaldet hedder Dynjandi; her fandt jeg en lille, lunken Kilde med $26\frac{1}{2}^{\circ}$ C. Varme; samtidig havde Luften kun en Varme af $10\frac{1}{2}^{\circ}$. Fra Dynjandi red vi langs en meget besværlig Fjældside ud til Mosdalur og derfra den næste Dag til Hokinsdalur. Mosdalen har temmelig udstrakte Enge og 5 Gaarde. Udenfor den yderste Gaard, Laugaból, findes under Fjældside paa et sumpet Sted en lille, varm Kilde med en Temperatur af 39° ; flere andre Kilder med lukket Vand findes i Nærheden. Hokinsdalur optages for det meste af Grusflader med enkelte mellemliggende, græsbevoxede Pletter; her findes kun en enkelt Gaard. Vi saa kun meget lidt af Omegnen paa Grund af Taage og Regn, men vi kunde glæde os ved at galoppere over de jævne Grusmarker, hvad vi ikke havde været vant til i den sidste Tid; de daarlige Veje, vi i de sidste Uger havde maattet passere, tillode kun Skridtgang. Fra Hokinsdalen fører en kort, kun 600 Fod høj, Fjældvej over Langanæsset; den sydlige Fjældside er meget stejl, og man maa gjøre en lang Omvej langs en Basaltterrasse i Fjældranden, inden man kan komme ned. Paa Fjældet holdt det op at regne, og vi bleve befriede for Taagen, saa at vi fik en prægtig Udsigt over de sydlige Fjorde; den spejlblanke Flade forgrener sig imellem stejle Pynter og Fjælde, hvis mørke Farvetoner endnu mere fremhæves af de glitrende hvide Snefjælde i Baggrunden.

Geirthjòfsfjorden er den længste af disse Fjorde, men derimod meget smal; den skal dog have en betydelig Dybde, der efter Indbyggernes Udsagn ved Steinanes er 75 Favne og ved Stapar ligeoverfor Sperslahlið 80 Favne; Mundingen af Arnarfjorden skal derimod slet ikke være saa dyb. Fra Gaarden Steinanes red vi langs Fjældside, der sjælden passerer til Hest; der er ingen Ridesti, og Besværlighederne ere de samme som ellers; man har stadig det samme at kæmpe med: Fjældskredene, de kantede Basaltblokke, de store polerede Rullesten ved Kysten, vilde Fjældbække og næsten upassable Klippepynter. I disse Fjorde ser man kun sjælden isstribede Klipper; hvor de eroderende Kræfter daglig arbejde med en saadan Voldsomhed, tilhyles de isskurede Klipper snart af det nedfaldende Grus, hvor de ikke omdannes eller sønderprænges af Vandet og Frosten. Fjældsiderne have her engang i Fortiden været skovbevoxede; man ser endnu højt oppe i Klipperne paa utilgængelige Steder en hel Del mørkegrønne Pletter af Birkeskov, hvor Buskene voxe ud af Basaltens Kløfter og Revner og udbrede Løvet over Klipperne; hertil have nemlig hverken Faar eller Mennesker kunnet naa; hvad der

var nærmere Kysten, er ubarmhæjrt blevet bortrevet og ødelagt, men derved ere ogsaa Fjældsiderne blevne gennemgravede af Vandet og omtumlede af Fjældskred, saa Fortidens smukke skovbevoxede Skraenter ere blevne til modbydelige Ruiner. Ved denne Fjord findes 4 Gaarde, hvoraf en, der ligger ved Fjordbunden, har faaet Navnet Botn. Denne Gaards Omgivelser ere meget smukke, idet Dalen, der som sædvanlig hæver sig i Afsatser, er helt skovbevøxet op til Fjældranden; de ejendommelige Klippeformer og de af mange Fjældbække gennemstrømmede Kratskove, Fosserne og Udsigten over Havet give Scenen en Afvexling, som man ikke saa ofte finder i Vestlandets Fjorde. Skjønt Naturen saae smilende og venlig ud, var Tilstanden helt anderledes i den fattige Bondgaard. Bonden, en stræbsom, ung Mand, var for to Aar siden pludselig bleven kastet paa Sygelejet og havde siden ligget syg uden noget Haab om Bedring, og da den stakkels Kone baade havde maattet pleje sin Mand og passe deres lille Bedrift, saa var det naturligvis gaaet meget tilbage. Disse Egne have ogsaa betydelig historisk Interesse, idet en af de berømteste Sagahelte, Gísli Súrsson, i længere Tid havde Tilhold her, idet han, efterat være bleven dømt fredløs, opholdt sig her i 13 Aar. Hans trofaste Hustru boede paa Gaarden Botn, medens Gísli selv paa Grund af sine Fjenders Efterstræbelser flere Gange maatte ty til sine Skjulesteder i Dalen, ved Elven og i Skovene. Tilsidst blev han dog overmandet og dræbt efter et helt modigt Forsvar.

De to sydligere smaa Fjorde, Trostansfjord og Reykjarfjord, ere i flere Henseender meget interessante. De adskilles fra de andre Fjorde og fra hinanden ved klippefulde Næs, hvor man som sædvanlig har meget Besvær med at komme frem. Trostansfjorden er en af de smukkeste Fjorde, jeg har set i Island; Udsigten ud igjennem Arnarfjorden er meget ejendommelig; stejle Fjælde og Klippepynter med mellemliggende Dale følge hverandre i sluttede Rækker paa begge Sider ligesom Husene i en Gade og fortsættes med skiftende Farvetoner, indtil de udviskes i den disede Luft ved Horisonten. Op fra denne Fjord gaa to amfitheatralske, skovbevoxede Dale op imellem Fjældene, og i Baggrunden lukkes Udsigten af de sne-dækkede Fjælde, Hornatær, der hæve sig som en Mur med skarpe Bastioner og dybe Skydeskaar højt imod Himlen. Kysten begrænses af en Terrasse og er tæt bevøxet med den vellugtende „Cakile maritima“, hvorfra Vellugten slaaer en i Møde, naar man drejer forbi Klippepynterne ind i Fjorden. I Reykjarfjorden findes

der nogle varme Kilder. Den største Kilde ligger omtrent 600 Skridt nedenfor Gaarden og har en Varme af 55° C.; her fandt jeg en Mængde smaa Sneglehuse og Muslingskaller, som vare blevne bragte derhen, ved at man havde udvandet noget Tang, der skulde bruges som Foder til Faarene; den anden Kilde findes i en Mose omtrent 250 Skridt nærmere ved Stranden; den havde en Temperatur af 48° ; en tredje Kilde skal findes højere oppe i Dalen.

Indbyggerne i disse Fjorde synes alle at være yderst fattige og elendigt stillede i enhver Henseende, hvad man efter Naturforholdene aldeles ikke venter. Her findes ypperlige Græsgange for Kreaturer, smukke Kratskove, Fiskeri ude i Arnarfjorden, Sælhundefangst og flere andre Herligheder, og alligevel hører denne Egn til de allerfattigste. Denne Fattigdom staaer maaske noget i Forbindelse med den forkerte Fordeling af Arbejdet, der er saa almindelig paa mange Steder i Island, idet man nemlig samtidig baade driver Landbrug og Fiskeri uden til Gavns at forstaa sig paa nogen af Delene. Bønderne have her ingen Baade selv, men tage Hyre paa forskjellige Fiskerfartøjer, der tilhøre Kjøbmænd eller Bønder i andre Egne. Medens Bonden altsaa som Matros for en daarlig Betaling tilbringer hele Sommeren ude paa Søen, saa maa Kvinderne hjemme skjotte Landbruget saa godt, de kunne, og kun de færreste have nogen Forstand paa Landbrug. Mændene gaa allerede til Søs som Smaadrenge og tjene da som Kokke paa Fiskerskibe fra andre Egne af Vestlandet. Bønderne kunne heller aldrig blive kloge af Skade; om Efteraaret slagte de aldrig saa mange Kreaturer, som de burde; det indsamlede Hø er utilstrækkeligt til at holde Kreaturerne i Live hele den lange Vinter, og naar saa Drivisen som sædvanlig kommer om Foraaret til Nordlandet, saa tillader Kulden ikke Vegetationen at komme frem, og Faarene omkomme da i Tusindvis af Sult. Bonden er nemlig altid saa sangvinsk, at han tænker, at det nok denne Gang bliver en mild Vinter og et godt Foraar. Enhver, der kjender til det islandske Klima, véd, at, naar Kvægavlen drives paa den Maade, saa er den det rene Hasardspil; denne Mangel paa Forsynlighed har ofte i den senere Tid bragt den islandske Landbefolkning paa Afgrundens Rand. Befolkningen i Sudurfirdir skal endnu være meget overtroisk, og i ældre Tider bleve disse Fjorde ansete for Tilholdssted for de farligste Hexemestre. I forrige Tider drev man i Arnarfjorden, som andre Steder, nogen Hvalfangst fra aabne Baade, men nu er man for længe siden holdt op dermed; indtil for kort Tid siden plejede

enkelte Hvalhunner at søge op i Arnarfjorden for at kælte, og disse Hunner, der kom hvert andet Aar, vare saa godt kjendte, at man gav hver især et særskilt Navn, der sædvanlig skulde fremhæve en eller anden Ejendommelighed ved de Hvalers Legemsbygning, som man var vant til at se.*)

Efterat have undersøgt de sydlige Arme af Arnarfjorden rejste jeg den samme Vej tilbage til Gaarden Botn og derpaa over Fjældet til Mosdalur. For at undgaa de stejle Fjældsider maa man her gjøre en lang Omvej op igjennem Dalen. Oppe paa Fjældet, der hedder Kirkjubólshéiði og har en Højde af 1622 Fod, findes der ikke Spor af Ridesti; Overfladen bestaaer helt igjennem ikke af andet end et Kaos af kantede Stenblokke; nogle enkelte Varder have engang i Fortiden vist Retningen, men de fleste ere nu nedfaldne, saa de ikke kunne ses i Frastand. Herfra har man Udsigt til Højlandet omkring Gláma, der ikke bestaaer af andet end Grus og Sten med utallige Sneydynger i hver en Lavning; Spor af Vegetation er der naturligvis ikke. I Bunden af Mosdalen finder man derimod ret smukke, lyngbevoxede Skrænter med lidt Kratskov hist og her. Det er meget almindeligt paa Vestlandet, at Dalbundene ere kratbevoxede; Havets Indflydelse er her ikke saa stærk, og Solvarmen kan blive meget betydelig om Sommeren i de kjedelformede Botner. At de som oftest ligge fjernt fra Gaardene bidrager ogsaa til, at Skovene kunne holde sig, da de Buske, der ere nærmest ved Gaardene, hurtig blive oprevne og brugte til Brændsel. Fra Rafnseyri rejste jeg den sædvanlige Postvej til Isafjord; først over Rafnseyrarheiði, der har en Højde af 1728 Fod; derpaa over Dyrefjorden, hvor jeg, for at undgaa den lange Omvej omkring Fjorden, lod alle mine Heste og min Bagage føre over paa en stor Pram; saa over den lave Gemlufallsheiði, der danner et 749 Fod højt Pas mellem Dyrefjorden og Önundarfjorden; derfra over Breiddalsheiði, der har en Højde af 1906 Fod, over til Isafjord. Vejret var i de sidste Dage blevet meget raat og ubehageligt, da Drivisen nylig var begyndt at hjemsoge Kysterne ved Kap Nord; den 23. Juli havde vi om Middagen oppe paa Breiddalsheiði kun en Temperatur af $\div \frac{1}{2}^{\circ}$ C., og det sneede i disse Dage til midt ned paa Fjældsiderne.

Efter et Par Dages Ophold paa Isafjord gjorde jeg en Udflugt til Bolungarvík, et Fiskerleje lidt vestligere ved Isafjorddybet, især for at undersøge nogen

*) De mest bekendte Hunner hed: Skeifa, Vilpa, Króka, Mön den ældre og Mön den yngre.

Surtarbrand, der findes i Nærheden. En kort Stund, efter at man er drejet om Fjældhjørnet udenfor Isafjord, kommer man til et Fiskervær ved Navn Hnifsdalur. Denne lille By ser ret velhavende ud og er meget panere end de fleste Fiskerlejer i Island. Herfra forer Vejen ad en meget stejl Fjældside (Oshlidar) ud imod Bolungarvik; Ridestien er paa mange Steder meget godt vedligeholdt, men den ligger højt oppe i Fjældside; man har en flere Hundrede Fod høj Klippemur ludende over Hovedet, og man maa heller ikke lide af Svimmelhed, hvis man hele Vejen vil blive siddende paa Hesten, thi nedenfor den 1—2 Alen brede Vej falde Klipperne lodret ned i Havet. Vejen bliver meget ofte odelagt af Fjældskred og nedstyrtende Klippestykker, men fremfor andre saadanne Ridestier paa Vestlandet bliver den udbedret i Ny og Næ, da saa mange i den efter islandske Forhold tæt beboede Egn stadig ere nødsagede til at benytte den. Fra Bolungarvik strække to Dale sig op imellem Fjældene; der dannes en lille Slette, hvor de støde sammen, og denne begrænses af en bred Sandbræmme langs Kysten; denne Bygd omgives naturligvis som alle disse mere eller mindre kjedelformede Fordybninger i Vestlandets Basaltfjelde paa tre Sider af høje Fjelde. Den østlige Dal er den største og optages for en stor Del af en So, der afgrænses fra Havet ved en bred Strækning Flyvesand, men udenfor den vestlige Dal ligge Fiskernes Boliger i Rækker langs Kysten. Medens Beboerne af Hnifsdal ere ret velhavende, ere derimod Fiskerne i Bolungarvik meget fattige. Der kan til sine Tider være ret livligt her i Bolungarvik, da mange Søfolk fra andre Egne søge hertil for Fiskeriets Skyld, da dette som oftets giver et udmærket Udbytte.

Den stejle, næsten lodrette Fjældside udenfor Bolungarvik hedder Stigahlid. Den indeholder en hel Del Surtarbrand ligesom Grænhlid paa den anden Side af Isafjorddybet. For at naa op til Surtarbranden maatte vi klatre opad det nærmeste, bratte Fjældhjørne, hvorpaa vi gik ud ad langs en smal Klippehylde midt i Fjældet. Man kunde her let have Anledning til at blive svimmel, hvis man havde Tilbøjelighed dertil, thi her maa man en lang Vej forsigtig støtte sig til Klippevæggen for at passe paa, at man ikke glider ud paa den bratte, rødlige Lerskraaning, der har en Hældning af omtr. 35° ned imod de lodrette Klipper, som hæve sig 700 Fod fra Havet. Den stejle Basaltvæg, man støtter sig til, har en Højde af omtr. 800 Fod. Det gjorde Situationen denne Gang en lille Smule ejendommelig,

at vi havde Taage baade over os og nedenfor. Fjældranden bedækkedes af et Taageslø, der enkelte Gange blev revet til Side, saa vi kunde se den mørkeblaa Himmel igjennem Glughullerne, og en enkelt Solstraale listede sig ned igjennem Klipperevnerne; nedenfor forsvandt Klipperne ogsaa i et mælkehvidt Taagebælte, og man kunde let bilde sig ind, at man sad i en Luftballon; gjennem Taagen høres dybt nede Brændingens Larm og Brusens mod Klipperne, der lyder som Larmen af Færdslen i en stor By, naar man selv befinder sig paa en stille Plads udenfor. Surtarbranden ligger her i en omtr. 50 Fod mægtig Lerdannelse, der bestaaer af forskjelligt farvede Lag med mellemliggende Kulskifer og Surtarbrand; Bladaftryk kunde jeg ikke ingensteds finde. Surtarbranden bliver benyttet til Brændsel i Bolungarvik, men det er et højt farligt og besværligt Arbejde at faa fat paa den. Om Eftermiddagen besøgte jeg et andet Findested for Surtarbrand et kort Stykke Vej ovenfor Gaarden Gil i den østlige Dal 494 Fod over Havet; i en Klippepynt nedenfor en Fos, hvor en lille Bæk udgyder sig i Elven, findes i en Hule et omtr. 2 Fod tykt Lag Surtarbrand, der næsten udelukkende bestaaer af svære, fladtrykte Træstammer, som ere blevne benyttede til Brændsel fra de nærmeste Gaarde. Ovenpaa Surtarbranden ligger et Lag grovkornet Breccie, der gjenembrydes af en Basaltgang med Retningen N 20° V.

Den 28. Juli brød jeg igjen op fra Isafjord for at undersøge de mange Fjorde, der skære sig ind fra Isafjorddybet mod Syd. Det var ogsaa min Hensigt at undersøge Egnene paa den anden Side, for at jeg derved kunde blive bekendt med de Dele af Hornstrandir, som jeg Aaret i Forvejen paa Grund af Vejforholdene ikke havde kunnet undersøge. Den første Dag rejste vi omkring Alptafjorden og overnattede paa en Gaard i Seydisfjord. Alptafjorden har græsrigt Fjældside og mange Gaarde. Paa Odden Langeyri, der gaaer ud fra Fjordens vestlige Kyst, have Nordmændene opført et Etablissement for Hvalfangst, og man kan allerede i Fjordmundingen lugte dets Nærværelse. Hele Kysten er nemlig bestrøet med store, halvforraadnede Stykker Hvalkjød, Hvaltarme o. s. v., der forpeste Luften i vid Omkreds. Paa Langeyri have Nordmændene bygget flere Huse foruden det store flere, Etager høje Trankogeri, Smedje, Vaaninghus, Pakhus o. s. v. En stor Del af Arbejdet udføres med Damp. Efter at Hvalen af Dampmaskinen er bleven trukken i Land, flenses den af Arbejderne med store bredbladede Lanser, hvorpaa Spækket hives op i øverste Etage, hvor en Dampkniv hakker det i

Stykker, inden det paa smaa Kærre kjøres hen til de store Smeltekjæller, hvoraf hver især kan rumme omtrent 10 Tons Spæk. Hele Bygningen er fuldstændig gennemtrukket af Tran, saa at man næppe kan finde en Plet til at støtte en Finger paa, hvor man ikke tilsmudsnes, og man maa være flink til Bens, naar man ikke skal snuble paa de slibrige, gennemtrannede Trapper. Arbejdet ved et saadant Transmelteri er naturligvis noget fælt Griseri, men der arbejdes dygtig og tjenes Penge, og det er jo Hovedsagen. To Hvaldampere, „Reykjavik“ og „Isafold“, ere stadig paa Farten omkring Vestfjordene, og de havde ved mit Besøg i denne Sommer allerede faaet over 30 store Hvaler. Hvalerne harpuneres direkte fra Skibet, og de Harpuner, der bruges, synes at være nogle farlige Redskaber; hver af dem har 4 svære Modhager, der rejses op, naar Harpunen trænger ind i Hvalen, og derved tændes den trekantede Staalgranat, der danner Harpuncens Spids. Et heldigt Skud kan undertiden gøre det af med en Hval i samme Øjeblik, men det er dog sjældent, at Hvalen strax faaer sit Banesaar; ofte løber den flere Mil med Damperen, der ufrivillig maa følge med, om den saa stritter nok saa meget imod.

Indenfor Langeyri begrænses Fjorden paa begge Sider af Terrasser, der ere sammensatte af Rullesten, som ofte ere sammenkittede til en fast Breccie ved det gjennemsivende, jærnholdige Vand fra Moserne i Fjeldsiden. For at naa over til Seydisfjorden maatte vi passere et Klippefuldt Næs, som kaldet Kambsnes. Det springer frem under det høje, stejle Fjæld, der oventil synes at være saa skarpt som en Bagekniv og saaledes i Gjennemsnit viser, hvor smalle Fjældryggene ere imellem disse Fjorde. Ved Eyri i Seydisfjord findes en ypperlig Havn, der ofte besøges af Handelsskibe; to Kjøbmænd vare just nu fra deres Skibe beskæftigede med at ombytte deres Varer med Bondernes Produkter, og der var derfor Liv og Lystighed paa Gaarden, hvilket ikke tillod os at sove meget den Nat. Denne Fjord, der har 4 Gaarde, begrænses mod Øst af et omtr. 1600 Fod højt Fjæld, der efter sin ejendommelige Form har faaet Navnet Hestur; Fjældet adskilles fra Fastlandet ved en dyb Lavning, og den mellenliggende Landtunge har kun en Højde af 105 Fod over Havet. Paa denne lave, isskurede Tange findes en Mængde store, erratiske Blokke stroede rundt omkring. Over denne Tange fører Vejen ned til Hestfjorden, der er meget lang og smal; Fjeldsiderne, der hæve sig meget stejlt fra Havet, ere overdækkede med Grus, og Græsvæxten er derfor meget

ubetydelig, men der findes dog alligevel tre smaa Gaarde ved den vestlige Kyst. Vejen er meget daarlig og gaaer stadig over Klippeblokke, Fjeldskred og Klofter. Fjældbækkene ved disse Fjorde ere meget faa og ubetydelige, thi Fjældryggene ere saa smalle, at der oppe paa dem ikke kan samles nogen Vandmasse af Betydning. Fjeldsiderne have for været temmelig tæt skovbevoxede, men ere nu ved Menneskenes og Kreaturerens Ødelæggelser blevne næsten fuldstændig blottede. Ved Fjordens østlige Side var det yderst besværligt at komme frem, da vi ofte næppe vidste, hvorledes Bagagehestene kunde komme over de uregelmæssig opstabilede Klippestykker. Yderst ved den østlige Side findes en valdig Masse løse Blokke og Grus i en Bunke af flere Hundrede Fods Højde opdyngtet ved Fjeldsiden; det synes nærmest antageligt, at Istidens Jøkler have fejet denne Detritus-Masse op til Fjældet; Skurstriberne synes at peges herpaa. Her ude paa Næsset øst for Fjorden finder man hist og her smukt polerede Klippeflader med Isstriber, der have Retningen N 5° O; de gennemkrydses nogle Steder af andre Striber med Retningen N 30° V. Nogle Steder ere Ismærkerne halvt udviskede af uregelmæssige Vindstriber, der ere meget hyppige i Island og blive dannede, hvor Gruset til Stadighed piskes af Stormen over Klippefladerne. Vi overnattede paa Gaarden Hvitanes ved Skötufjorden.

Den næste Dag rejste vi en meget lang og besværlig Vej omkring Skötufjord. Paa en Rejse omkring disse Fjorde, hvor der ikke moder videre meget af Interesse, er det en lille Smule argerligt om Aftenen efter en besværlig Dagsrejse at befinde sig kun nogle faa Hundrede Favne fra Morgenens Udgangspunkt, idet Fjordene have en Længde af flere Mil, men en Bredde af kun nogle Hundrede Favne, men paa en saadan Rejse gjælder det jo ikke saa meget om at komme hurtigt frem som om at se det mest mulige. Skötufjord skal have omtrent den samme Dybde som Isafjorddybet, efter Fiskernes Udsagn omtr. 70 Favne; Torsken gaaer derfor lige ind til Fjordbunden, medens man i de andre Fjorde, som ved Klipperygge i Munden ere afspærrede fra Isafjorddybet, ikke fisker det mindste. Fjeldsiderne ved denne Fjord vise sig alle Vegne isskurede, hvor den faste Klippe træder frem, men ellers er naturligvis Overfladen for en stor Del dækket af nedrasede Masser fra de stejle Klipper ved Fjældranden. Vejen er særdeles daarlig; enkelte Steder har man prøvet paa at forbedre Ridestien en Smule, men den er kun sjældent værre end paa de Steder, hvor man har fusket

ved at forandre Naturen, thi Hestene vare hvert Øjeblik nærvæd at brække Benene mellem de flade Sten, som man i Rækker havde anbragt tværs over Ridestien. Et Stykke af Fjældens sydlige Side har efter de mange Vandfald faaet Navnet Fos-sahlid, og her er der saa ufremkommeligt for Heste og Mennesker, at Vejen er berygtet over hele Vestlandet, hvor man dog sandelig ikke har Mangel paa daarlige Veje; man maa stadig klatre op og ned mellem Klipperne ad de mest halsbrækkende Stier, og ved Gaarden Hjallar er man nødt til at ride langs en yderst smal Klipperand, hvor der næppe er Plads til en Hest; hvis man af Vanvare drejer lidt til Siden, har man Valget imellem enten at styrte ned ad flere Hundrede Fod høje, lodrette Klipper eller at forsvinde i dybe Sumpe og Moradser, der naa helt ud til Klipperanden.

Yderst paa Næsset ved Skotufjorden findes Gaarden Øgur, en af de største i disse Egne. Bonden, der har mange Fiskerbaade og tjener godt ved Fiskeriet, synes at være meget velhavende; de mange, smukke Huse, der høre til Gaarden, det udmærket røgtede Tun, en Vandmølle, Vandkanalerne fra Elven o. s. v. vidne om en ualmindelig Flid og Dygtighed. Paa denne Gaard har der i forrige Tider boet flere historisk bekendte Personligheder, og nogle store, godt udførte, malede Portrætter af ældre Høvdinge ere tilligemed andre Oldsager herfra for nylig blevne førte til Oldsagsamlingen i Reykjavik.

Kysten indenfor Øgur er meget ufrugtbar og klippefuld; de knudrede Klippepynter, de smaa Tanger, Højene og Fjældsidernes Afsatser ere enten iskurede eller bestrøede med Klippeblokke. Vegetationen er højst ubetydelig især i Nærheden af Havet; først længere oppe findes der nogen Græsning for Kreaturer; Indbyggerne leve derfor næsten udelukkende af Fiskeri. Ved Gaarden Laugaból skal der findes nogle varme Kilder, som jeg dog ikke besøgte. Mjölfjörður, der som Navnet viser, sine Steder er meget smal, er ikke saa vanskelig at berejse som de andre Fjorde. Fjældene ere lavere og ikke nær saa stejle, og de lyngbevoxede Skrænter strække sig næsten helt ned til Havet. Tæt indenfor Látravik er Mjölfjörður meget smal, idet et Næs fra Østkysten i Forbindelse med en stejl Klippe næsten spærrer Indløbet. I Nærheden af Fjordbunden paa den vestlige Side strækker en smuk, græsbevoxet Dal (Heydalur) sig op imellem Fjældene; her findes der nu kun en Gaard, men i forrige Tider skal der have været 5 Gaarde tilligemed en Kirke. Hist og her ved Mjölfjordens østlige Kyst finder man

nogle Tegn til Jordvarme, idet nogle Kilder ved Kysten have en Varme af 20—30° C.; Gruset og Kullerstenene ved Strandkanten ere hist og her af Varmen blevne sammenkittede til et fast Konglomerat, ofte med Jærnforbindelser fra Moserne i Fjældensiden.

I Vatnsfjörður findes en efter islandske Forhold usædvanlig smuk Præstegaard, der nylig er bleven opført af den derværende Præst. Omegnen er klippefuld og ufrugtbar, men højere til Fjældens findes der smukke Enge og store lyngbevoxede Strækninger, udmærkede Sommer-Græsange for Faar og andre Kreaturer. Her har Præsten ogsaa en Sæter, hvad der i den sidste Tid er blevet temmelig sjældent i Island. En Ø med Ederfugle, Borgarey, ligesom en Mængde Jordejendomme rundt omkring i Vestlandet høre desuden under dette Kald, der anses for at være et af de fedeste i Island. Gaarden Vatnsfjörður er meget bekendt i Islands ældre Historie. Her boede i det 13. Aarhundrede flere voldsomme og roveriske Høvdinge, hvoriblandt den ilde berygtede Thorvald Snorrason, der er bekendt for Drabet af Rafn Sveinbjörnsson, en af Islands ædleste og bedste Mænd. I det 14. og 15. Aarhundrede boede der ogsaa paa Vatnsfjörður flere af Islands rigeste Høvdinge, blandt andre Björn Einarsson med Tilnavnet „Jörsalafari“ († 1415), der især er bekendt for sine vidtløftige Rejser, som han foretog paa egen Bekostning og paa sit eget Skib. Han besøgte saaledes de fleste Lande i Vestevropa, var 3 Gange i Rom og besøgte Jerusalem; han blev ogsaa engang forslaaet til Grønland, hvor han opholdt sig i to Aar.

Fra Vatnsfjörður rejste jeg den 1. Avgust til Reykjanes, der er blevet bekendt i Island paa Grund af de mange varme Kilder, hvor man i forrige Aarhundrede havde et Saltkogerie, som aldrig svarede Regning og kostede Regeringen en hel Del Penge. Landskabet har indenfor Vatnsfjörður stadig det samme Præg; det ene ufrugtbare Klippenæs afløser det andet, og det er kun sjældent, at Øjet kan fryde sig ved en grøn Plet; Fjældene ere nu lidt efter lidt blevne betydelig lavere og ikke saa skarpt kantede og stejle som ved de vestlige Fjorde, men de have dog et endnu mere trøstesløst og livløst Udseende. Reykjaneset, der nu er ubeboet, er oventil meget smalt, men bliver derpaa snart bredere, hvorved Indløbet til Reykjarfjorden betydelig indsnævres. Næsset bestaar ikke af andet end Klippestykker og uregelmæssige Klippeflader, der ere næsten aldeles blottede for Vegetation; paa Næssets yderste, flade Spids findes de varme Kilder. Man kan endnu se en Mængde Ruiner

fra Saltkogeriets Tid; næsten hvert eneste Vandhul er blevet udgravet og ombygget for derover at anbringe Saltpander o. s. v.

I 1773 rejste Hr. Conrad Walther fra Vallo Saltværk op til Island paa Regeringens Foranstaltning tillige med Student Jon Arnorsson for at oprette et Saltkogereri paa Reykjanes. Man begyndte strax med at bygge Huse til Arbejderne, anbringe Saltpander over de varme Kilder o. s. v. Næste Aar blev Jon Arnorsson ansat som Sysselmand i Isafjordssyssel, og da han skulde have Overopsyn med Saltkogeriet, erhvervede Regeringen Gaarden Reykjartjórur ved Mageskifte for to mindre Gaarde og overlod Sysselmanden den til Forpagtning, for at han kunde bo i Nærheden. Der blev paa Reykjanes med stor Bekostning lidt efter lidt bygget mange Huse og Maskiner, Arbejdere hentedes fra Danmark, og det hele skulde indrettes efter en større Maalestok, men det nyttede aldeles ikke. Bekostningen var altfor stor i Forhold til Produktionen; Afsætningen var ogsaa meget ringe; Samfærdslen var besværlig og Arbejdslønnen for høj, og det var derfor ikke saa underligt, at hverken dette eller mange andre af Regeringens industrielle Experimenter i forrige Aarhundrede ikke kunde lykkes. Driften fortsattes dog omtrent i 13 Aar, men ved Sysselmand Jon Arnorsson's Død i Aaret 1796 var der ikke andet end Ruiner tilbage af dette store Etablissement; Husene vare odelagte, Maskinerne ubrugelige og fordærvede o. s. v.)* Den yderste Spids af Reykjanes er mod Øst temmelig sumpet, men mod Vest derimod grusbekket. Paa Grænsen af disse forskelligartede Partier findes de varme Kilder i 3 Grupper; ved den østlige Gruppe sprøjtes Vandet op med 77° Temperatur for Enden af en lang Kanal, hvis Bredder ere bevoxede med forskellige Arter af Hieracium, med Polygonum aviculare, P. persicaria, Potentilla anserina, Parnassia o. s. v. Først ved 60° eller lavere Temperatur begynder den grønne Vegetation af Alger at vise sig; det er meget almindeligt, at Bækkene fra de varme Kilder ere helt opfyldte af dem. Omtrent 60 Favne længere mod Vest findes en anden Kilde med 86½° Temperatur i en Grusbakke lige nedenfor Skeringspunktet af to Basaltgange. Næst er flere andre Steder paa kryds og tværs gennemklovet af Gange, der maaske have givet den første Anledning til de varme Kilders Dannelse. Fra

*) Dem, som maaske kunde interessere sig for dette Saltkogeris Historie, kan jeg henvise til *M. Ketilsson's* Islandske Maanedstidender 1776 S. 157—66 og *Jon Eiriksson's* Fortalen til Olavii oeconomicke Rejse i Island S. 172—175.

denne Kilde, hvor Gruset er blevet sammenkittet af Kiselsinter, flyder en lille varm Bæk, der ved et gammelt Stengærde er bleven opdæmmet til et Bassin; i Bredden af denne lille Bæk koger det varme Vand ogsaa op fra 4 Huller, der have en Temperatur af henholdsvis 88½, 84, 85½, 64½° C. De fleste af de varme Kilder ligge lidt nordligere; omtrent 25 Favne fra Bassinet fandt jeg en ejendommelig lille kogende Kilde. Vandet koger hvert andet Minut op fra Kildens lille rordannede Aabning og har da i Overfladen en Temperatur af 88°, medens den i Mellemrummene mellem disse smaa Udbrud kun har en Temperatur af 85° C. Omtrent 50 Favne længere mod Nord findes en Mængde Kilder, om hvis oprindelige Udseende i Overfladen man ikke godt kan faa noget tydeligt Begreb, da de ere blevne saa forandrede og omtumlede ved Bygninger og Udgravninger i forrige Aarhundrede; hver af de varme Kilder er bleven opmuret og omdannet til et firkantet Bassin, hvorpaa Saltpanderne bleve anbragte; de opmurede Rønder imellem Bassinerne ses ogsaa hist og her, og Murstensbrokkerne, der ligge i Vandet, ere blevne overtrukne med en tynd Kiselskorpe. Den varmeste af disse Kilder havde en Temperatur af 93°, men de fleste varierede imellem 80° og 90° C. De varme Bække, der flyde fra de varme Kilder, samles til en større Bæk, som har sit Udlob i en lille Vig yderst paa Næsset, hvor der ogsaa skal findes varme Kilder paa Havbunden, hvilke komme til Syne ved Ebbe. Flere Tusinde Ederfugle havde samlet sig i det lunkne Vand, og Beboerne af den nærmeste Gaard havde anlagt en stor Kartoffelhøved ved Kysten.

Fra Reykjanes fortsatte vi Rejsen langs Kysten af den egentlige Isafjord. Fjældene paa begge Sider opnaa kun en Højde af 7—800 Fod, men tiltage noget i Højde mod Syd; Kratskovene, der før have bedækket Fjeldsiderne, ere ogsaa her for det meste forsvundne. Jordvarmen viser sig ogsaa her paa flere Steder, idet man hist og her finder varme Kilder langs Kysten. Lidt uden for Gaarden Eyri findes i selve Strandlinjen en lille Terrasse af sammenkittede Rullesten og i Nærheden en Kilde med 46½° C. Fra en anden Terrasse længere inde i Fjorden sprøjtes det varme Vand (47½°) op fra en Revne, og flere andre Steder findes betydelige Mærker efter en endnu større Jordvarme i ældre Tider. Fjeldsiderne gjenemsættes af en Mængde Gange, der for det meste have Retningen NV. til SO. eller V. til O. Fjorden begrænses ogsaa paa begge Sider af betydelige Strandterrasser. Paa Fjordens østlige Side kommer det varme Vand ogsaa flere Steder

frem til Overfladen især ved Gaarden Laugarbøl, skjønt disse Kilder sjælden have nogen høj Varmegrad. Tæt nedenfor Gaarden i selve Hjemmemarken findes tre Kilder, hvoraf den yderste kun har 18°, den midterste 36° og den inderste 32°; i en Brønd fandtes Temperaturen at være 11°; samtidig var Luftens Temperatur kun 9° i Skyggen. En Pyt nedenfor Hjemmemarken i Nærheden af Kysten havde en Temperatur af 31°. Varne Kilder findes ogsaa andre Steder i Nærheden, saaledes ved Muli og i Saudhusnes. Laugarbøl hører til de smukkeste Gaarde i denne Del af Landet, og Bonden har gjort meget betydelige Forbedringer af Jorden; Kaal- og Kartoffelhaverne lykkes udmærket paa denne Gaard ligesom alle Vegne, hvor der findes varme Kilder i Nærheden. Fra Laugarbøl fortsatte vi Rejsen langs Isafjorddybets nordlige Kyst; Fjældene ere lave og afrundede, og Lavlandet langs Kysten er meget bredere, end man ellers er vant til i denne Del af Landet; Vejen er ogsaa udmærket, saa at man kan rejse saa hurtig, som Hestenes Kræfter tillade. Da Oplandet her er meget betydeligt, ere Elvene ogsaa meget vandrige end ellers paa Vestlandet. Den første, vi red over, Langadalsá, udgyder sin betydelige Vandmasse gennem en bred Munding syd for Gaarden Nauteyri; de høje Strandterrasser, der begynde ved denne Elv, fortsættes uafbrudt langs Kysten helt til Kaldalón. Nogle Hundrede Favne nord for Gaarden Nauteyri finder man i en sumpet Lavning mellem Grusbakkerne en varm Kilde med en Temperatur af 42½°; i nogle andre Vandhuller, der høre til samme System, var Temperaturen 30—34°; en Bæk fra denne Kilde snoer sig i mange Bugtninger ned til Gaarden, der er bygget over den. Det er meget almindeligt i de nordlige Egne af Vestlandet, at den Bæk, hvorfra Indbyggerne hente deres Drikkevand, er ledet igjennem en Kanal under Husene, hvad der vist næppe altid er heldigt i sanitær Henseende. Paa Nauteyri har man nylig bygget en net lille Kirke; her findes ogsaa en anden stor Bygning, nemlig et to Etagers Hus, der indeholder Spindemaskiner, Kartemaskiner og andet, der hører til Uldens Forarbejdelse. Maskinerne drives ved Vandkraft, idet en opdæmmed Bæk sætter et stort Vandhjul i Bevægelse. Maskinerne ere blevne anskaffede af et Aktieselskab af Bønder, men efter et Aars Arbejde have de maattet stoppe, hovedsagelig af Mangel paa Driftskapital.

Om Aftenen den 3. Avgust naaede vi til Armúli. Tæt ved denne Gaard, der staaer paa en høj Terrasse, udgyder en meget vandrig Elv, Selá, sig i Havet; den har sit Udspring fra den sydligste Rand af Drangajökul og

fører derfor det mælkehvide eller kaffebrune Jökulvand; Farvenuancerne kunne være temmelig forskellige til forskellige Tider efter Mængden af det i Elven opløste Jökeller. Elven er paa dette Vadested altid meget dyb; vi kjendte ikke Vadestedet, og da man i saadanne Jökelerde aldeles ikke kan se noget af Bunden, saa red vi tværs over, hvorved vi satte os i den største Fare; Elven var for dyb, og Strømmen saa stærk, at vi paa et hængende Ilaar vare ved at blive revne bort; vi følte paa en Gang, at det blev for dybt, Hestene mistede Fodfæstet midt i den rasende Strøm og maatte nu prøve paa at svømme over til den anden Bred, hvad der var meget farligt paa Grund af den stærke Strøm og det iskolde Jökulvand. Nogle Børn, der stode paa Bakken paa den modsatte Bred lidt nedenfor Gaarden, raabte noget over til os, hvad vi dog ikke kunde høre paa Grund af Vandets Brusen. Idet vi følte Grunden forsvinde under Hestenes Fodder, opløftede Børnene et Skrig og løb hjem til Gaarden, hvor de fortalte, at nogle rejsende vare druknede i Elven. Efter at Hestene havde begyndt at svømme, var det altfor farligt at vende om. Det gjaldt kun om at hænge paa saa længe som muligt; vi havde til al Lykke stærke og dygtige Heste, som havde Kræfter nok til at kæmpe sig imod Strømmen. Man maa passe godt paa det Øjeblik, da Hesten pludselig mister Fodfæste, thi saa dukker den ned og prøver paa at naa Grunden, saa det iskolde Vand slaar sammen over Rytterens Bryst. I stærkt strømmende Elve ske de fleste Ulykkestilfælde derved, at Rytteren ikke passer godt nok paa i dette Øjeblik, bliver skilt fra Hesten og skyllet bort. Om at redde sig ved Svømning i saadanne Elve kan der sjælden være Tale selv for de flinkeste Svømmere; Vandet er for koldt og Strømmen for stærk, og man kan ogsaa let blive slaet ihjel paa en eller anden opstaaende Klippespids. — Man maa ogsaa passe godt paa Tøjlen, der hverken maa være for stram eller for slap; dersom man strammer Tømmen for meget, forhindres Hesten i sine Bevægelser og kan af Strømmen blive slaet om paa Siden, men hvis Tøjlen er for slap, kan Hestens Forben under Svømningen let blive indviklede i Tømmen; naturligvis maa man styre mod Strømmen, thi ellers er man fortabt. Hovedsagen er ikke at blive konfus, men koldblodig holde sig fast til Hesten og hjælpe den saa godt, man kan; man maa fremfor alt ikke blive bange eller svimmel. Skjønt vi havde en haard Dyst at bestaa, kom vi dog tilsidst lykkelig over og skyndte os alt, hvad vi kunde, op til Gaarden for at skifte Klæder, thi vi vare fuldstændig gennemblødte

og rystede af Kulde; Hestene vare ogsaa øjensynlig meget glade ved at være slupne fra det kolde Bad og løb i strygende Galop, prustende og vrinskende til deres Græsningsplads. De islandske Heste pleje iøvrigt altid, naar de komme op fra det kolde Vand, at løbe, hvad de kunne, for at faa lidt Varme i Kroppen.

Tæt nord for Armúli skærer en kort Fjord, der kaldes Kaldalón, sig ind i Landet. Her løber en Gletscher fra Drangajokull næsten ned til Kysten, og Dalbunden overrisles af utallige, dyndede Jøkelbække, der lidt efter lidt fuldstændig have udfyldt en stor Del af Fjorden. Trods de kolde Pust fra Jøkelen ere Fjeldsiderne dog ret frodigt bevoxede med Lyng, Smaapil og Græsarter. Fra Fjordbunden til Gletscherenden er Afstanden for Øjeblikket omtrent en halv Mil. Dette Mellenrum optages af en, som det synes, fuldstændig vandret Slette, der overskæres af 3 Moræner, som gaa i Buer fra den ene Fjeldside til den anden. De to inderste af disse Moræner ere fuldstændig blottede for Vegetation, medens den yderste synes at være meget ældre; den er for en stor Del græsbevoxet og synes tidligere til Dels at have været dækket med Kratskov. Udenfor Morænerne er den vandrette Slette udelukkende dannet af fint Jøkeller, men imellem Morænerne er Overfladen dækket med Grus og Kullesten, der tiltage i Størrelse, eftersom man nærmer sig til Jøkelen. For 20—30 Aar siden naaede Gletscherenden ud til den inderste Moræne, men har siden trukket sig 2—300 Favne tilbage. Gletscherendens Højde over Havet er vel næppe mere end 70—80 Fod. Paa Sletterne ved Jøkelen findes store, isskurede Blokke stroede rundt omkring, og det kan tydelig ses, at de have været underkastede et enormt Tryk, thi Blokke af den haardeste Basalt og med en Størrelse af 1—2 Kubikfavne ere gjennemkrydsede af Revner og Spalter paa samme Maade som skjøre Sager, der ere blevne knuste ved et vedholdende voldsomt Tryk. Basalten har dog nogenlunde kunnet holde sig, hvorimod Breccien er bleven knust til Støv og bortført af Elvene; Resterne af de store Breccieblokke ses kun som gullige eller rødlige Dynger hist og her paa Sandene. Langs den sydlige Fjeldside findes store, gamle Sidemoræner for det meste sammensatte af opstablede Klippeblokke, der ere faldne ned paa Jøkelen fra Fjeldsiderne; flere af disse Blokke ere derfor kun lidt forandrede. Gletscherens forreste Rand er temmelig høj, 4—500 Fod, og man kan her i de utallige Revner og Sprækker faa god Lejlighed til at iagttage Jøkelisens Lagning. Gletscherens Hovedmasse bestaaer af den sædvanlige, graalig-blaa Jøkelis,

men ovenpaa denne ligger der i 6—7 Lag en meget hvidere Jøkel, der i Overfladen gaaer over til en haardpakket Firnsne; disse Lag ligge diskordant paa de underliggende Lag i den blaalige Jøkelis. Denne Firnsne stammer maaske fra de sidst forløbne haarde Aaringer. Højt oppe over den sydlige Side af Gletscherenden findes et Parti gammel Jøkelis som et Slags Hængegletscher fastklinet oppe imellem Klipperne, Votubjerg; herfra løsriveres der af og til store Stykker, som med forfærdelige Brag, der give Gjenlyd i Fjeldene, styrte ned paa Gletscheren. Jøkelen har ikke blot trukket sig tilbage i den senere Tid, men den har ogsaa for været langt tykkere end nu, hvad man kan se af Morænerne og de isskurede Klipper i Fjeldsiderne. Flere Jøkelbække, der have deres Udspring fra Isportene i Jøkelranden, boje imod Nord og forenes til en Elv, der ved den nordlige Fjeldside gjennembryder de tre fornævnte Jøkelgarder. Fjorden er i Tidens Løb bleven saa opfyldt af Jøkeller, at man sædvanlig ved Lavvande kan ride over den indenfor Midten; Vandet naaer omtrent til Hestens Bug, men den dyndede Grund kan være meget farlig; det er heller ikke saa let at se, hvor de farlige Steder findes i Bunden; dengang vi red over, havde vi nogenlunde fast Grund hele Vejen, men en Mand, der red samme Vej en halv Time senere, maatte flere Gange springe af Hesten for at hjælpe den op af det seje Jøkeldynd. I forrige Tider fandtes ved Kaldalón to Gaarde, Lónhóll og Trimbilsstaðir, men disse Gaarde ere blevne odelagte af Jøkel-elvene for flere Hundrede Aar siden. Nu bruges Fjeldsiderne paa begge Sider af Fjorden kun til Sommergræsning for Kreaturerne fra de nærmeste Gaarde.

Kyststrækningen udenfor Kaldalón synes i Frastand at være et meget uhyggeligt Opholdssted, thi hele Sommeren blive de lange Snedynger liggende paa Basaltfjældenes Afsatser uden nogen Sinde helt at tø op, men om Sommeren er dog Græs væxten, trods Sneen, meget frodig og saftig, og Faarene trives ypperlig. Om Vinteren blive Fjeldsiderne fra Randen ned til Havet fuldstændig tilhyllede af tykke Snemasser, og Kreaturerne maa derfor holdes usædvanlig længe paa Stald. Efter at vi ad en temmelig daarlig Vej langs Kysten havde naaet til Unaðsdalur, hvor der findes en lille Annexkirke, lode vi Hestene blive tilbage og toge ud til Æðey. Denne Ø er meget bekjendt i Island paa Grund af sin store Rigdom paa Ederfugle; den giver et aarligt Udbytte af omtrent 400 π Ederdun, hvilket er betydeligt mere end nogen anden enkelt Ø ved Island kan frembringe. Øen hører derfor til de betydeligste islandske Ejendomme, da den efter

sædvanlig Pris paa Jordejendomme kan vurderes til 70—80,000 Kroner, og der findes vel næppe i hele Landet mere end et Par andre Gaarde, der have en ligesaa høj Værdi. Øen bestaar udelukkende af Basaltknuder, hvoraf de tre højeste i Øens nordlige Del kaldes Storaborg, Midborg og Grumborg; Ordet „borg“ betyder paa islandsk ofte det samme som en knudret Klippehøj. I Midten er Øen lavere, men den sydlige Del er opfyldt af knudrede Høje. Basaltknuderne ere alle polerede af Isen, og imellem dem findes sumpede Lavninger. Drikkevandet er paa denne Ø meget daarligt og har en lysogul Farve af indblandede Stoffer. Der findes en god lille Havn for Baade tæt ved Gaarden, men den har kun en Dybde af 2 Favne. Foruden Ederfuglen ruger der en hel Del andre Sofugle paa Æðey især i Klipperne paa Nordsiden.

Efterat jeg havde opholdt mig en Dag paa Æðey, rejste jeg fra Unaðsdalur over en højtliggende Fjældvej, som hedder Dalsheiði. Da denne Vej meget sjælden benyttes, saa ser man ingen Steder nogen Ridesti, men kun enkelte, nedfaldne Varde med lange Mellemrum. Den største Del af Fjældet optages af vældige Suedynger, og da disse vare nogenlunde faste, red vi over Sneen, hvor vi kunde, for at undgaa det Virvar af kantede Klippeblokke, der fremtræder alle Vegne, hvor Overfladen er blottet. Omegnen kunde vi ikke se, da det sneede uafbrudt, medens vi vare paa Rejsen her. Den overste Ryg, der har en Højde af 2104 Fod over Havet, kaldes Kjölur. Ned fra Fjældets nordlige Side rider man igjennem en hestekoformet Botn og har da paa venstre Haand et ejendommeligt Fjæld, Trollafell, hvis overste Rand er besat med et Utal af opstaaende Spidser og Pigge, der dannes af store, fritstaaende Basaltsojler. Herfra har man en alt andet end smuk Udsigt over Jökelfjordene, der forgrene sig ind imellem høje, sorte, uhyggelige Fjældpynter og Klippevægge, hvor man ikke ser nogen Vegetation, men hvor Snepletterne strække sig helt ned til Havet. Den nærmeste Fjord er helt kaffebrun af Jökeldynd fra Elvene ved Drangajökul. Fra Dalen nord for Dalsheiði fortsatte vi Rejsen til Leirufjord, hvor den nordligste Gletscher fra Drangajökul stiger ned paa Lavlandet. Oppe ved Jökulranden tilbragte vi to Dage i Telt for at undersøge Omegnen. Forholdene ved Leirufjord ligne meget dem ved Kaldalón, men Jökelen er meget smukkere i Frastand og tager sig især ypperlig ud fra Kysten, hvor den som en bred, blaalig-hvid, stivnet Kaskade af Is styrter ned fra Fjældene i Dalbunden, men naar man kommer nærmere, forandres Udseendet en hel Del, idet Gruset,

Revner og Dyndet komme til Syne. Sletten nedenfor Jökelen ned til Havet er ligesom i Kaldalón fuldstændig flad, kun have Morænerne sig en Smule over Overfladen. Ved den sydlige Fjældside findes der et Indsnit i Jökelen, der rimeligvis er frembragt ved, at et stort Stykke ved Elvenes intensive Virksomhed er styrtet ned og bortført.

Her har man en ypperlig Lejlighed til at studere Jökulens indre Bygning, Isens Lagning og de mellem-liggende Stovbaand; hist og her ses hele Lag af Grus og store Blokke i opstigende Buer indæltede i Gletscherisen. Fra dette Indsnit flyder en betydelig Jökulelv mod Nord langs Gletscheranden, hvor den faaer en Mængde Tilløb fra forskellige Jökulporte. I en af disse Jökulporte kunde jeg iagttage Isens eroderende Virksomhed. Jökelen hvilede her paa en flad Klippe, hvori de i Isen fastkittede Stenbrokker havde ridet smaa Striber; man kunde tydelig se Stenene faststaaende i Isen og trykkede mod de frembragte Ridsers forreste Ende, som de var i Færd med at fortsætte. Langs Jökulranden findes en lille Moræne og desuden 4 andre Morænebuer tværs over Dalen lidt længere borte. For 40—50 Aar siden naaede Gletscheren helt ud til den yderste Moræne, og den er altsaa siden bleven 500 Favne kortere; alle Gletschere fra Drangajökull synes i de sidste 50 Aar at have trukket sig betydelig tilbage. Udenfor Morænerne er Sletten græsbevokset, men indenfor helt uden Vegetation; Elvene forgrene sig udenfor Morænerne og udbrede sig i utallige Bugtninger og Slyngninger over hele Sletten op til begge Fjældsiderne. Gletscherens Midte har en Højde af 120 Fod over Havet. For i Fremtiden at kunne paavise Jökulens Bevægelse huggede jeg et Kors paa en Klippe ved den nordlige Fjældside 90 Alen fra Jökelen. For omtrent 3—400 Aar siden skal der i Bunden af Leirufjord have været en lille Gaard ved Navn Øldugit, og i Begyndelsen af det 18. Aarhundrede saa man endnu nogle Rester af Bygninger og Gærder tæt ved Jökulranden.

Fjældene omkring Leirufjord bestaa, som næsten hele Vestlandet, hovedsagelig af Basalt, men under Basalten fandt jeg tæt ved Jökelen nogle ejendommelige Konglomeratdannelser. Syd for Jökelen have Konglomeratlagerne en Hældning 3—4° med SO; øverst findes smaa, sammenkittede Rullesten af Basalt; nogle af Lagene ere hovedsagelig sammensatte af Kvarts, andre Steder findes graalige og gullige Lerlag, der hvile paa en rød Breccie; disse Dannelser gjenemkløves af Basaltgange, der paa Kontaktfalderne ere dækkede med tykke Taklytskorper, og hist og her

forgrene Gangene sig ind imellem Lerlagene; i Vestlandet strække Basaltgangene sig altid tværs op igjennem Fjældene igjennem alle Basaltdækkerne, men her naa de kun igjennem Konglomeraterne uden at fortsættes igjennem de ovenpaa liggende Basaltmasser. Disse Konglomeratdannelser ses endnu bedre i den nordlige Fjældside. Et lille Vandfald styrter her ned ad Fjældsidens og udbreder sig vifteformigt over nogle tykke, graalige, lagdelte Lerdannelser; Lagene ere højede paa forskjellig Maade; nogle ere temmelig grovkornede, andre finkornede med sorte og hvide Smaakorn af Basalt og Kvarts; nogle tynde Basaltgange gjemmes i Lerlagene i forskellige Retninger. Lidt nordvestligere vise Lerlagene sig atter blottede og ere her gjennemsvarmede af utallige, forgrenede Basaltgange; tæt ved Jökelen, hvor der under Leret fremkommer et Konglomerat med store, rullede Doleritblokke, synes denne Dannelse at have en Mægtighed af omtrent 300 Fod.

Efterat have undersøgt Leirufjorden fortsatte vi Rejsen mod Vest til Præstegaarden Staður i Grunnavik, i Begyndelsen langs Kysten og derpaa over et Fjældpas, der dog kun har en Højde af 389 Fod over Havet. Hele Vejen havde vi Følgeskab af en Høb overvættede glade Indfødte, der nylig vare lykkelig hjemkomne fra Handelsstedet. Indbyggerne i de nordlige Sogne paa begge Sider af Jökelfjordene ere meget fattige og synes endnu at staa langt tilbage. Fra Præstegaarden strækker en lang Dal sig op imellem Fjældene, hvor der findes smukke Enge og Græsgange; en anden Dal fra den modsatte Side, Snaefjellastrønd, adskilles fra denne kun af en smal, men stejl Fjældryg; i Mundingen af denne sidste Dal findes vældige Morenemasser.

Fra Grunnavik rejste jeg over Jökelfjordene forat undersøge den nordvestligste Klo af denne sønderstykkede Halvø. Vejen omkring Jökelfjordene skal kun med Nød og næppe kunne passeres med Heste, og det havde, foruden andre Ulemper, sikkert taget mig en uforholdsmæssig lang Tid at rejse landvejs. Heller ikke havde det kunnet betale sig for nogle Smaafjordes Skyld at bringe Hestene derover ad de mest halsbrækkende Fjældstier. Vi lode derfor Hestene blive tilbage i Grunnavik, betroede os til en af Indbyggernes smaa Baade og roede af Sted med to Fiskere over til Gaarden Slétta; vi havde smukt Vejr under hele Udflugten nord paa, hvad der var et sjældent Held, thi sædvanlig plejer Vejret i disse Fjorde at være meget stormfuldt, især ere Jökelfjordene meget berygtede. Den lille Baad, som bragte os over til

Slétta, saa ikke meget indbydende ud og kunde næppe taale nogen høj Sø. Da vi havde naaet en i Søen fremstaaende Basaltgang, Gathamrar, benyttede vi os af den friske Brise og satte Sejl til, hvad der tog megen Tid, da hele Udrustningen var i den elendigste Forfatning. Vi førte meget lidt Bagage med os, kun Sadler, Bidsler og Tasker, da vi haabede at kunne faa Heste nord for Jökelfjordene; men vi havde gjort Regning uden Vært. Foraaert havde i Adalvik-Sognet været ualmindelig strængt, og de fleste af Indbyggernes Heste vare omkomne af Sult, hvorfor vi maatte foretage den største Del af Rejsen til Fods eller til Søs langs Kysterne. Paa Gaarden Slétta fandtes der kun en ynkkelig Krikke, som jeg fik laant over Heden til Præstegaarden i Adalvik; min Følgesmand maatte lade sig nøje med at gaa tilligemed en Dreng, der skulde føre Hesten tilbage, men jeg var paa Vejen næsten tilbøjelig til at misunde dem, thi de havde adskilligt lettere ved at komme af Sted end jeg paa mit udmagrede Øg. Gaarden Slétta hører under Fattigvæsenet, men Afgifterne oppbejres af Præsten i Vatnsfjord, som derfor er pligtig til at underholde et Fattiglem fra Adalvik-Sogn, hvad der dog efter de nuværende Forhold næppe vil svare Regning. I forrige Tider har man da ogsaa anset det for nødvendigt at godtgjøre Præsten i Vatnsfjord hans Ulejlighed paa en aparte Maade, idet Bonden paa Slétta efter Jordebogen af 1710 ansaa det for sin Skyldighed, samtidig med Afgifterne, aarlig at forære Præsten et Anker Brændevin; denne Skik er dog nu for længe siden gaaet af Brug.

Fjeldet imellem Slétta og Adalvik har en Højde af 838 Fod eller omtrent den samme Højde som den i Havet udstikkende Fjældside Granahlid. Vejen fra Fjeldet ned i Adalvik er meget stejlere end paa den sydlige Side, og her maatte vi trække Hestene ved Tommen i Zigzaglinjer ned ad de bratte Snedynger. Fra den nordlige Rand har man Udsigt over en ret kjen Dal med frodige Enge, der tilhøre Præstegaarden Staður i Adalvik. En lille Sø midt i de grønne Enge virker oplivende, efterat man kun har haft Udsigt over de sorte, stenede Højflader, de stejle Klippesider og Fjældpynter. Søen, der kun skal have en Dybde af 8 Fod, afskaeres fra Havet ved en Strækning Grushøje; den har sikkert engang i Fortiden været sammenhængende med Havet ligesom saa mange Smaasoer og Laguner i disse Egne. Samme Aften undersøgte jeg nogle Surtarbrandsdannelser i Staðarskørð 400 Fod over Havet. Her fandt jeg noget Surtarbrand i en Bakke midt i de sædvanlige, rødlige Lerdannelser,

men Forsteninger eller Bladaftryk kunde jeg ikke finde. Surtarbrandens Mængde syntes ikke at være betydelig, men paa den anden Side af Fjældet i Grænahlid komme Lagene derimod paa en lang Strækning til Syne mellem Klipperne. I Ståðarskorð er Daunelsen for det meste tilhyllet af nedrasede, løse Masser, saa man faar kun lidt at se.

Den 9. Avgust tog jeg af Sted fra Præstegaarden Ståður i Adalvik for at undersøge de nordlige Bugter, først ned til Gaarden Saból, der ligger ved Kysten, for at faa en Baad over Adalvigen. En farlig Tyfus grasserede just i denne Tid paa Saból og i Omegnen, og de eneste to sunde Mandfolk paa Gaarden vare beskæftigede med at lave Ligkister til de Døde; tilsidst fik vi dem dog overtalte til at opgive Arbejdet en Stund for at ro os over til Látrar. Det var slet ikke uden Fare at have Omgang med Indbyggerne paa disse Gaarde. En Elev fra Landbrugsskolen i Olafsdal, der var bleven sendt herop for at give Raad med Hensyn til Jordbruget, var bleven smittet og laa dødsygg i 4 Uger, men var nu for nylig begyndt at komme til Kræfter. Naar vi vare nødsagede til at overnatte eller dvæle en længere Tid paa de inficerede Gaarde, søgte vi at desinficere os, saa godt vi kunde, med Jodoform, og vi slap ogsaa heldig derfra. Adalvigen begrænses paa begge Sider af stejle Fjældpynter, mod Syd af Ritur og mod Nord af Straumnes, men fra Bunden strække flere større og mindre Dalbotner sig op imellem Fjældene, hvorfor Bugten mod Sydøst begrænses af adskilte Fjældpynter mellem Dalene.

Over Bugten havde vi ypperligt Vejr, og de størslaæde Omgivelser toge sig højlig ud til deres Fordeel. Baaden vuggedes op og ned af en svag Dønning fra Havet, Søfuglene lode sig aldeles ikke forstyrre af vort Komme, men fortsatte uforstyrret, skrigende og pjaskende deres daglige Dont, medens Delfinerne hist og her boltrede sig og legede i Overfladen. Ved at ro langs Kysten kom vi først forbi en lodret Fjældpynt, der hedder Hyrningur eller Hvannagnúpur. Beboerne i Dalene nord for Adalvig maa her, naar de skulle til Kirke paa Ståður, passere en Halsbrækkende Sti for gaaende Personer (Hyrningsgata), der fører langs ad en smal Basaltafsats i de lodrette Klipper; denne berygtede Vej er især farlig om Vinteren, naar de vejfarende maa hugge Trin i Isen og klatre op og ned ad Tove, og paa et enkelt Sted maa de fleste lade sig fire ned ad en 20—30 Favne høj Klippeflade; denne Vej er næsten fuldstændig upassabel for andre end dem, som ere vant til al klatre i Fjældene ved Fuglefangsten. Et af de farligste Steder paa denne Sti hedder Posa-

vogur, hvor Brændingen har frembragt en dyb Hule i Klipperne nedenfor Stien; dette lille Indsnit i Klipperne har faaet sit Navn derved, at en Mand, der ad denne Vej førte et Barn til Ståður for at døbes, tabte den Pose, hvori han havde gjemt Barnet, ud over Klipperne ned i Havet. Højt oppe i Hyrningur ser man imellem de sorte Basaltdækker nogle gullige og røde Lag, der rimeligvis høre til Surtarbrandformationen; de ligge ogsaa omtrent i samme Niveau som Surtarbranden i Grænahlid og Straumnes. For Bunden af de smaa Vige, der skyde sig ind imellem Fjældpynterne, findes en betydelig Mængde Flyvesand, der undertiden gjør ikke saa lidt Skade paa de omliggende Gaardes Enge. Små Laguner og Smaasøer findes ogsaa kort fra Stranden, thi under en højere Havstand i Fortiden har Bunden af de kjedelformede Indsænkninger mellem Fjældpynterne, hvori Gaardene findes, for den største Del været under Vand. Gamle Strandterrasser ses ogsaa hist og her, saaledes udenfor Látrar.

Bag ved Gaarden Látrar gennemskæres den høje Fjældmasse af et Pas over til Rekavik, saaledes at Tangen, der adskiller Rekavik fra Adalvik, kun har en Højde af 170 Fod over Havet, medens Fjældene paa begge Sider have en Højde af 12—1500 Fod. Paa Látrar kunde vi ingen Hest faa og maatte altsaa gaa over til Rekavik; der fandtes rigtignok en gammel, udmagret Hest, hvis ene Bagben for længe siden havde opgivet Tjenesten og kun fulgte med som et unødigt Appendix. Denne Ganger benyttedes et Stykke af Vejen, men maatte saa opgives og overlades til sin Skæbne c: til en Dreng, som fulgte med som Cicerone. Ved Rekavik findes to Søer, en lille og en stor. Den større Sø afskæres fra Havet ved en lav Strandterrasse af Rullesten, der i de sidste Aar var bleven betydelig højere end før; Søen har en gennemsnitlig Dybde af 4—8 Favne, men dens største Dybde skal være 17 Favne. Denne lille Dal, der kun har en eneste Gaard, er ret frodig bevoxet med Græs- og Lyngplanter. Udsigten over Søerne, Havet og de høje, bratte Fjælde paa begge Sider er baade smuk og ejendommelig. Husene paa Gaarden ere byggede af væxlende Lag af Græstørv og Drivtømmer ligesom paa Hornstrandir ved Østkysten; de nordligste Egne af dette Sogn regnes ogsaa meget ofte med til Hornstrandir, da Naturforholdene og Folkets Levemaade paa begge Steder er den samme. Den største Fattigdom og Urenlighed syntes at herske paa denne Gaard; to af Beboerne vare farlig syge af Tyfus og en af Skjørbug. Medens jeg ventede paa, at en Baad blev sat i Stand, saa jeg en lille Pige paa 2—3 Aar, der

syntes at være angreben af Skjorbug gaa omkring ved de græsbevoxede Hytter og spise Kokleare, der voxer frodig paa Væggene; Barnet gjorde her næsten altsaa af Instinkt, hvad de Voxne altfor ofte forsomme. Foraaret 1887 var yderst strængt i Adalvik, og skønt Beboerne ikke ligefrem døde af Sult, foraarsagede dog Manglen og den daarlige og uhensigtsmæssige Føde mange farlige Sygdomme. Fra Nytaar til i Begyndelsen af August 1887 døde der saaledes i dette Sogn af 400 Indbyggere 32 af Tyfus og Skjorbug. Paa to af de nordligste Gaarde, Hlòðuvik og Kjaransvik, kunde man tydelig se, hvilken Betydning en hensigtsmæssig Afvexling i Fødemidlerne og Brugen af Vegetabilier kan have for disse Mennesker. Bønderne paa de to Gaarde levede under de samme Livsforhold og vare begge to lige fattige, men Bonden i Hlòðuvik samlede om Efteraaret 1886 saa meget, han kunde, af Kvanner og Kokleare, som han stadig lod sine Folk spise sammen med de saltede Svartfugle, der udgjøre Hovedbestanddelen af Folkets Føde i disse Egne. Paa Kjaransvik forsømte man derimod at samle disse Vegetabilier. Henad Foraaret vare alle Beboerne paa denne Gaard halvdøde af Sult og Skjorbug under forskjellige Former og maatte fordeles paa andre Gaarde til Pleje og Bispising, og en stor Del af dem døde senere. Paa Hlòðuvik blev derimod ikke en eneste syg, skønt de der ogsaa havde det knapt med Fødemidler. Den største Del af de nordligste Egne er egentlig næsten ubeboelig; den kummerlige Græsvegetation bliver af den stadige Foraarskulde, som foraarsages af Drivisen, kvalt i Fødselen; den raakolde Luft, den stadige Regn og de hyppige Snefald midt om Sommeren gjøre Høavlen meget usikker, og Fiskeriet har ogsaa i flere af Vigene kun liden Betydning; det stormfulde Vejr, Manglen af Havne og den stærke Brænding gjør det kun sjælden muligt for Beboerne at færdes paa Soen i deres skrøbelige Baade.

Rekavik ligger aaben imod Havet, og det er derfor kun i godt Vejr, at man kan lande ved den klippefulde Kyst, hvor den aabne Strandbred dækkes af store, rullede Basaltblokke. Rekavik adskilles fra Fljót ved en stejl Fjeldpynt, der hedder Hvesta. I det smukke Vejr laa Havet blankt som et Spejl, saa Baaden gled lydlost langs de lodrette Fjeldsider. Imellem Basaltbænkene ses ogsaa her gullige og rødlige Dannelser midt i Fjeldet, der rimeligvis høre under Surtarbrandformationen. Vi landede ved den sandede, flade Kyst nedenfor Gaarden Tunga, hvad der dog kun lader sig gjøre i fuldstændig roligt Vejr. Den Bygd, som vi nu vare naaede til, kaldes Fljót; det er

en betydelig, bred, sækkeformet Dal, der omgives af høje Fjælde, men den største Del af Dalbunden optages af en Sø med Saltvand, da den staaer i Forbindelse med Havet, som flyder ind og oversvømmer noget af Sandene ved Højvande. Skjønt Fjeldsiderne og Sletterne i denne Dal se grønne og ret venlige ud, vise Planterne sig dog ved nærmere Eftersyn at være smaa og forkroblede, og Vegetationen har stor Lighed med Plantevæksten paa Grimsey og i Græspletterne ved Odáðahraun. Paa de hesteskoformede Fjeldsider i Dalbunden findes aflange Suedynger paa enhver Afsats, og det er aldeles ikke ualmindeligt midt om Sommeren, især naar Drivisen er i Nærheden, at hele Bygden tilhyles i et Suedække. Da jeg, som før fortalt, i Slutningen af Julimaaned rejste over Breiddalsheidi, havde det sneet i Fjældene, og det var raakoldt i Bygden, men det var dog endnu værre længere nord paa. I denne Dal laa der dengang et tykt Snelag paa Jorden i flere Dage, og Kreaturerne maatte tages ind og staa paa Stald i en Uge. Der findes 3 Gaarde i denne Dal, Tunga, Atlastaðir og Glúmsstaðir, men undertiden har den i Aarrækker været ubeboet, saaledes efter Arni Magnússon's Jordebog i 1710. Paa Glúmsstaðir, der findes overet i Dalen ved Enden af Soen, var der nu ingen Beboere, da Bonden om Foraaret maatte drage bort efter at have mistet alle sine Kreaturer. Bonden paa Tunga, der er den mest velhavende, var saa godt forsynet med Hø, at han kunde holde Livet i alle sine Kreaturer, men de to Bønder paa Atlastaðir havde mistet over Halvdelen. Man kan gjøre sig et Begreb om disse Folks Fattigdom, naar man tænker paa, at disse to Bønder til deres Familjers Livsophold tilsammen kun ejede en Ko, 10 Faar og 1 Hest; i Tunga fandtes der derimod to Koer og 60—80 Faar. Da jeg den første Morgen i Tunga kom ud for at trække frisk Luft, faldt mit Blik strax paa et mærkeligt Syn imellem Gaardene. Midt i Floden, hvor den flyder ud fra Soen, saa jeg to sorte, uformelige Klumper bevæge sig pjaskende gjennem Vandet, og ved at tage Kikkerten til Hjælp opdagede jeg en svømmende Ko, forfulgt af to Drengene, begge to hagede fast til en og samme svømmende Hest. Da Koen havde naaet det faste Land, søgte den, alt hvad den kunde, at undkomme fra sine Forfølgere, men det lykkedes ikke, og den blev drevet tilbage samme Vej; det stakkels Bæst var nemlig, efter hvad jeg horte, meget kjed af Ensomheden og søgte derfor hver Morgen, naar den kom ud fra Stalden, at undkomme for at gjøre en Visit hos sine Staldsøstre i Tunga, men disse For-

søg endte altid med det samme Resultat, at den fik sig et koldt Bad uden at kunne tilfredsstille sine selvkabelige Instinkter.

Der findes nu for Tiden i Adalvik-Sognet intet Spor til Kratskove, men i Fortiden maa de dog have eksisteret, thi i Torvegravene ved Tunga fandt jeg nogle gamle Birkestammer af en Arms Tykkelse. Torven havde en fast Konsistens og skal være fortrinlig til Brændsel; Torvelaget havde her en Tykkelse af 9 Fod. Man kan tydelig se, at Søen før har været en Fjord, der senere ved Dannelsen af flere lave Strandterrasser er bleven afskaaren fra Havet. Nord for Fljót begynde de høje, lodrette Klippemure, der fortsattes forbi Kap Nord og for en stor Del optages af Fuglebjergerne med enkelte hestekoformede Baase, der lidt efter lidt ere blevne dannede ved Erosionens og Brændingens forenede Arbejde; i disse smaa Klippegyder have de fattige Indvaanere opslaaet deres Boliger. Lidt øst for Forbjærget Kogur, der begrænser Fljóterne mod Nord, findes en lille Indskæring i Klippemurene, der kaldes Sandvik. Da jeg havde hørt, at dér skulde findes en betydelig Masse Surtarbrand, bestemte jeg mig til at tage derhen med en Baad, da det er umuligt for andre end Fuglefængerne at naa dertil over Land.

Omtrent en Ejerdingvej udenfor Atlastaðir have Bønderne deres Baade, da man ingen andre Steder kan lande, naar det blæser en Smule; Landingspladsen er dog meget daarlig, da der i Havbrynet findes mange store, opstaaende Klippeblokke, imellem hvilke Fiskerne ofte med den største Anstrængelse næppe kunne tvinge deres Baade. Efter at vi havde lejet en Baad med to Mand, roede vi langs Fjældensiden forbi Pynten Kogur. Vejret var meget smukt, men det blæste en stiv Kuling, og Søen var derfor temmelig høj, især fordi der ved denne Pynt er en meget stærk Strømsætning, men da vi havde passeret Kogur, fik Baaden en god Fart, da vi havde Strømmen med os. Baaden gled næsten lydlost langs de lodrette Fjældsider, der have sig som kyklopiske Mure fra Havet, uden at der findes Spor af nogen Strandbred; den største Del af Vejen befandt vi os i Tusmørke i Skyggen fra Basaltmurene, der truende strække deres Spidser, Takker og Kanter op imod Himlen. Hist og her blev dog vor halv-underjordiske Fart afbrudt af Strømme af det grelleste Lys, hvor Solen udgød sine Straaler ned igennem Kløfterne og Indsænkningerne paa Klipperanden for derpaa strax at forsvinde bag et eller andet knejsende Klippetaarn; den pludselige Overgang fra Mørke til

Lys, fra de tunge, mørke Bølger til de straalende grønne, der glimrede som Silke og Guldbrokode; Is-havet med den blinkende Isrand i Horisonten; de sorte Fjældsider, hvorfra man hvert Øjeblik kan vente at se et eller andet Uhyre springe frem: alt dette giver Scenen et fantastisk Præg, der kunde gjøre den værdig til en Wagnersk Opera med mythologisk Baggrund, men om man end gjerne vilde vugge sig ind i den Slags fantastiske Dromme, saa vilde det dog ikke være saa let at holde fast paa Illusionen, den vilde øjeblikkelig dunste bort ved et Blik paa de stakkels hurvede og forslutne Fiskere i Baaden.

Sandvik er paa Gunlaugssons Kaart afsat en Del østligere, end den skal være. Den dannes kun af et ubetydeligt Indsnit i Klippemurene med en smal Forstrand af store Rullesten, hvilken kun har en Bredde af 2—3 Favne. Det er derfor umuligt at lande her undtagen i godt Vejr. Vigen omgives af lodrette Klippemure, der nederst begrænses af meget stejle Fjældskred, der næsten ere ubestigelige for andre end dem, der ere meget vant til at klatre i Fjælde; de stadig nedfaldende Sten gjøre det ogsaa højest ubehageligt at ferdes under disse Klipper. I de nederste Basallag ovenfor Fjældskredene findes Surtarbranden 250 Fod over Havet. Efter at vi med de største Anstrængelser havde naaet op til Surtarbranden, fandt vi et Lag af fladtrykte Stammer, der havde en Mægtighed af 3—4—5 Alen. Af de sædvanlige Lerdannelser findes der kun meget lidt, og nogle Steder synes Surtarbranden umiddelbart at være indlejret mellem Basaltbænkene. Paa den anden Side af Fjældet ved Sviná skal der findes en lille Smule Surtarbrand paa den samme Højde. Efter at have opholdt os en Time i Sandvik vendte vi om den samme Vej, men da vi nu havde Strømmen imod, var Roningen meget besværlig for Folkene, og det lille Stykke Vej kostede os nu næsten den dobbelte Tid.

Dalen Fljót adskilles fra Adalvik ved en temmelig stejl Fjældvej, der kaldes Tunguheiði. Da det naturligvis som sædvanlig ikke var muligt at faa Heste, maatte vi gaa over Fjældet til Látrar. Den nordlige Side af Tunguheiði er meget brat, men alligevel naaede vi op paa Fjældets Højderyg paa en Time og ankom to Timer senere til Látrar. Tunguheiði har en Højde af 1488 Fod over Havet og er ligesom andre Fjælde paa Vestlandet oventil flad og har samme Højde som det omgivende, sønderstykkede Plateau, hvor Erosionen lidt efter lidt har dannet et Virvar af Botner og Dale, der skære sig ind fra alle Sider. Spor til Græsvæxt ser man kun i Dalene; oppe paa Fjældet

findes kun nogle enkelte Alpeplanter med lange Mellemrum, medens hele Omegnen er bestrøet med et Utal af Snepletter. Fra Gaarden Nes fik vi en Baad over til Thverdalur, hvorfra vi saa gik til Præstegaarden Staður.

Den næste Dag, den 11. Avgust, tiltraadte jeg Tilbagereisen over Jökelfjordene til Grunnavik, hvor

jeg fandt mine Heste i bedste Velgaaende. Derpaa gik Rejsen over Snæfjallaheiði, 1383 Fod, til den gamle Præstegaard Snæfjöll og saa ad Søvejen til Kjøbstedet Isafjord. Fra Snæfjöll sendte jeg min Følge- mand med Hestene over Land til Reykjavík, men tog selv med Dampskib fra Isafjord.

Viceadmiral Carl Ludvig Christian Irminger.

Født $\frac{3}{4}$ 1802. † $\frac{7}{2}$ 1888.

Ved Viceadmiral Irmingers Bortgang har det kgl. danske geografiske Selskab mistet et af sine mest agtede Medlemmer.

Da vort geografiske Selskab blev stiftet for henimod tolv Aar siden, var daværende Contreadmiral Irminger blandt Indbyderne, og det maa siges, at hans Navn var paa rette Plads i den Kreds af agtede Mænd, der fra første Færd sluttede sig til Tanken om, at der i vort Fædreland burde findes et geografisk Selskab. Vi skulle ikke her dvæle ved det smukke Eftermaale, som den afdøde Hædersmand paa forskjellig Maade har sat sig ved sin Virksomhed i det Hele taget i sit lange og indholdsrige Liv, men i disse Linjer blot minde om hans levende Interesse for geografiske Sysler.

Allerede som yngre Mand beskæftigede han sig med hydrografiske Iagttagelser, og i Aarenes Løb kastede han sig med særlig Forkjærlighed over Strømningsforholdene og Isdriften i det nordlige Atlanterhav, hvortil ikke lidet den Omstændighed bidrog, at han gjentagne Gange havde haft Lejlighed til at besøge Island og Færøerne.

De bekendte Resultater, som Admiral Irminger kom til angaaende Strømforholdene i det nordlige Atlanterhav og da væsentlig i den Del af Havet, der beskyller Islands Kyster, skyldtes en omhyggelig Bearbejdelse af et Materiale, som han til Dels ved eget Initiativ havde tilvejebragt. I en længere Aarrække bevægede han nemlig Førere af danske Skibe i Islands- og Grønlandsfarten til at grade Vandet og anstille forskjellige Iagttagelser, som han sammenholdt med lignende, som vare gjorte af andre i disse forholdsvis lidet befarede Strøg af Verdenshavet. Først da han kunde fremkomme med fuldmodne Resultater, bleve

disse offentliggjorte, og den Afdøde havde den Glæde, at hans Arbejder ogsaa i Udlandet vandt Opmærksomhed, hvorved han kom i Forbindelse med flere af Samtidens mest bekendte Mænd, der vare beskæftigede med lignende Sysler.

I „Archiv for Søvæsenet“ og „Tidsskrift for Søvæsenet“ findes en Række af den Afdødes Afhandlinger, blandt hvilke flere ere blevne oversatte i fremmede Sprog: „Iagttagelser over Ebbe og Flod i Lillebelt, samt Bestemmelse over en dertil construeret Vandstandsmaaler. 1840“; „Golfstrømmens Hastighed, Strømmene ved Island m. m. 1843“; „Adskilligt om en nylig opmaalt Fiskebanke ved Færøerne. 1846“; „Iagttagelser inden en Orkan. 1850“; „Strømninger i Havet m. m., med Tegning. 1853“; „den arctiske Strømning, med Strømkaart. 1854“; „Strømninger og Isdrift ved Island. 1861“; „Temperaturen i det nordlige Atlanterhav og Golfstrømmen. 1870“ o. fl.*)

Paa Amerikanistkongressen i Kjøbenhavn 1883 var den Afdøde Delegeret og gav her som 81-aarig Olding et Indlæg i Zenispørgsmaalet: „*Nautical remarks about the Zeni-voyages*“.

Som meddelt, var Admiral Irminger en af de syv Indbydere til Stiftelsen af vort geografiske Selskab, og paa det festlige Aabningsmøde d. 22de December 1876 var han en af Foredragsholderne, ligesom han ogsaa senere har holdt Foredrag i Selskabet og støttet dets Tidsskrift med Bidrag. I flere Aar var den Afdøde Medlem af Selskabets Bestyrelse, og han nød

*) I „Annalen der Hydrographie und maritimen Meteorologie. Hefte I. 1888“, nævnes blandt de ombord paa Fyrskibet paa „Adlers Grund“ mellem Bornholm og Rygen anvendte Instrumenter: *Irmingers* Strømretningsviser.